

บทที่ 4

ผลที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอการศึกษากระบวนการจัดการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจำแนกตามคุณลักษณะที่แตกต่างกัน
2. ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยภาพรวมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และศึกษาข้อมูลจากเอกสารเปรียบเทียบสรุปกระบวนการจัดฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม การนำความรู้ ทักษะ และแนวทางการพัฒนาด้านต่างๆในการพึ่งตนเองไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม โดยจำแนกเป็นศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง
3. ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลการติดตามผลหลังการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบว่าผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยจำแนกเป็นศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตด้านต่างๆของผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีการนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยภาพรวมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง
4. ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลของกระบวนการฝึกอบรม และแนวทางสู่การปรับปรุงการฝึกอบรมปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการฝึกอบรม และการวิเคราะห์กระบวนการจัดฝึกอบรม ในหลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แยกตามรายด้าน และโดยภาพรวม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นเพื่อนำไปตอบคำถามการวิจัยและทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

คำถามการวิจัยข้อ 1 ผู้เข้ารับการอบรมที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน มีความคาดหวังอะไรจากการฝึกอบรม สมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองไม่แตกต่างกัน จากคำถามการวิจัยข้อ 1 และสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 หากคำตอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 1 หากค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าทางสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 4-3 - 4-23

คำถามการวิจัยข้อ 2 กระบวนการจัดฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด พบว่าข้อมูลที่ได้จากเอกสารของหน่วยงานที่มีอยู่ เปรียบเทียบสรุปผลกระบวนการจัดฝึกอบรม และใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 1 หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าทางสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 4-24 - 4-25 ตอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ได้ว่ากระบวนการฝึกอบรมนี้บรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเดียวกัน โดยมีผลรวมของคะแนนหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 หาคำตอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 และแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสถิติไค-สแควร์ และค่าสถิติ t Test ดังตารางที่ 4-26 - 4-45

คำถามการวิจัยข้อ 3 กระบวนการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองหรือไม่และได้นำความรู้ ทักษะ และแนวทางการพัฒนาอะไรบ้างไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้งมีความแตกต่างกันหรือไม่ พบว่าระหว่างศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติได้ไม่แตกต่างกัน จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง จากคำถามการวิจัยข้อ 3 และสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 หาคำตอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 3 ตอนที่ 1 โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 4-46 - 4-48

คำถามการวิจัยข้อ 4 ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไรบ้าง มากน้อยเพียงใด และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ทั้ง 3 แห่ง มีความแตกต่างกันหรือไม่ และสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ได้ผลการศึกษว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมที่นำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น ไม่แตกต่างกันจากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง จากคำถามการวิจัยข้อ 4 และสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 หาคำตอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 3 ตอนที่ 2 โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 4-49 - 4-53

คำถามการวิจัยข้อ 5 หลักสูตรที่เหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ จากคำถามการวิจัยข้อ 5 ใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และ ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามอธิบายความแบบสถิติเชิงพรรณนา และสรุปผลการวิจัยได้จากคำถามการวิจัยข้อ 1 ถึงข้อ 4 ทำให้ได้คำตอบว่า หลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ในครั้งนี้มี

ความเหมาะสมกับการจัดกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกิจกรรม
ธรรมชาติ ดังตารางที่ 4-54

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลแสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่เข้ารับการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และข้อมูลแสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ผ่านการฝึกอบรมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ในช่วงที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 เดือน ดังนี้

ตารางที่ 4-1 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมของศูนย์
ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่งในช่วงที่จัดกระบวนการฝึกอบรม จำแนกตามกรณีศึกษา

ศูนย์ฝึกอบรม	จำนวนแบบสอบถาม ที่ส่ง	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับคืน	ร้อยละ
1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	51	51	100
2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	58	58	100
3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน	80	80	100

จากตารางที่ 4-1 สรุปได้ว่า จำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่งในช่วงที่จัดกระบวนการฝึกอบรม มีรายละเอียดดังนี้คือ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง มีจำนวนแบบสอบถามที่ส่ง 51 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด มีจำนวนแบบสอบถามที่ส่ง 58 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน มีจำนวนแบบสอบถามที่ส่ง 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4-2 จำนวนแบบสอบถามที่สุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ผ่านการฝึกอบรม เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วไม่น้อยกว่า 1 เดือน จำแนกตามศูนย์

ศูนย์ฝึกอบรม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนแบบสอบถาม ที่สุ่มเก็บข้อมูล	ร้อยละ
1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	51	18	35.29
2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	58	21	36.21
3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน	80	42	52.50
รวม	189	81	42.86

จากตารางที่ 4-2 สรุปได้ว่า จำนวนแบบสอบถามที่สุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้ง 3 แห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วไม่น้อยกว่า 1 เดือน มีรายละเอียดดังนี้คือ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง มีจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 35.29 ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด มีจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ 21 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 36.21 และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน มีจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ 42 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 52.50

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในการฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจำแนกตามคุณลักษณะที่แตกต่างกัน

คำถามการวิจัยข้อ 1 ผู้เข้ารับการอบรมมีคุณลักษณะอะไรบ้างที่แตกต่างกันและมีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้อะไรจากการฝึกอบรม โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมเป็นผู้ให้ข้อมูลก่อนเข้ารับการฝึกอบรม เครื่องมือในการวิเคราะห์ผลใช้แบบสอบถามชุดที่ 1 คือ แบบสอบถามความคาดหวังในการฝึกอบรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เข้ารับการอบรม โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. เพศ ได้แก่ ชาย และหญิง
2. อายุ ได้แก่ 15 – 30 ปี 31 – 40 ปี 41 – 50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา ได้แก่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและปริญญาตรี
4. สถานภาพ ได้แก่ โสด สมรสและหม้าย
5. อาชีพ ได้แก่ พนักงานเอกชน เกษตรกรและอาชีพอื่นๆ

6. รายได้ต่อปี ได้แก่ 10,000-50,000 บาท 50,001-100,000 บาทและมากกว่า 100,000 บาท

7. เคยเข้ารับการฝึกอบรมมาก่อน ได้แก่ เคย และไม่เคย

ตอนที่ 2 : ความคาดหวังจากการฝึกอบรมในครั้งนี้

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีทั้งผู้ที่มีความคาดหวังและไม่ได้คาดหวังอะไรจากการฝึกอบรม ผู้ที่มีความคาดหวังส่วนใหญ่คาดหวังที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับด้านการเกษตรและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพและเอมไซม์สมุนไพรไล่แมลง การทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ ยาสระผม น้ำยาเอนกประสงค์ ฯลฯ การทำน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ การเผาถ่านและการทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำมันไบโอดีเซล ทฤษฎีใหม่ การจัดการที่ดิน การปลูกพืชผสมผสาน และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยจำแนกความคาดหวังจากการฝึกอบรมในครั้งนี้เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และงานที่รับผิดชอบ
2. เพื่อมุ่งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ลดรายจ่าย ลดต้นทุน
3. เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาเสริมสร้างอาชีพตนเอง

ส่วนผู้ที่ไม่มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จะได้รับการฝึกอบรมก็ได้จำแนกไว้เป็นอีกหนึ่งกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไป

จากสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองไม่แตกต่างกัน สมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ทดสอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าทางสถิติไค-สแควร์ เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โดยศึกษาวิจัยข้อมูลของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์ ได้ข้อมูลแสดงความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเปรียบเทียบกับคุณลักษณะต่างๆของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังตารางที่ 4-24

1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติบำบัดเอื้อง จ.ชลบุรี

ตารางที่ 4-3 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างเพศ กับความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

เพศ	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	
ชาย	17 (50.0)	14 (41.2)	3 (8.8)	34 (66.7)
หญิง	3 (17.6)	14 (82.4)	0 (0.0)	17 (33.3)
รวม	20 (39.2)	28 (54.9)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 6.334$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.991 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.210 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศ ต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นเพศชาย มีความคาดหวังที่จะนำความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อไปพัฒนาตนเองในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นเพศหญิง มีความคาดหวังที่จะนำความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4

ตารางที่ 4-4 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอายุ กับความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรม

อายุ	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	
15-30 ปี	4 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (7.8)
31-40 ปี	2 (20.0)	6 (60.0)	2 (20.0)	10 (19.6)
41-50 ปี	5 (50.0)	4 (40.0)	1 (10.0)	10 (19.6)
51 ปีขึ้นไป	20 (74.1)	7 (25.9)	0 (0.0)	27 (52.9)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 14.269$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 แต่มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ ต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ 15-30 ปี มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ อายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 74.1 และผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60

ตารางที่ 4-5 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างระดับการศึกษา กับความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรม

ระดับการศึกษา	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	
ประถมศึกษา	13 (43.3)	14 (46.7)	3 (10.0)	30 (58.8)
มัธยมศึกษา	10 (76.9)	3 (23.1)	0 (0.0)	13 (25.5)
ปริญญาตรี	8 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	8 (15.7)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ระดับการศึกษาต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ระดับการศึกษา ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 10.861$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.488 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.277 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา คือ มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเอง คิดเป็นร้อยละ 43.3 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้พัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.9

ตารางที่ 4-6 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างสถานภาพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

สถานภาพ	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	
โสด	4 (50.0)	4 (50.0)	0 (0.0)	8 (15.7)
สมรส	21 (56.8)	13 (35.1)	3 (8.1)	37 (72.5)
หม้าย	6 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	6 (11.8)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : สถานภาพ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 15.608$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.488 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.277 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพหม้าย มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพสมรส มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.8

ตารางที่ 4-7 แสดงค่าความถี่และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอาชีพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

อาชีพ	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนา ตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	
พนักงานเอกชน	2 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (3.9)
เกษตรกร	11 (42.3)	12 (46.2)	3 (11.5)	26 (51.0)
อื่น ๆ	18 (78.3)	5 (21.7)	0 (0.0)	23 (45.1)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 9.883$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.488 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.277 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพเกษตรกรมีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมา คือ มีความคาดหวังที่นำความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองคิดเป็นร้อยละ 42.3

ตารางที่ 4-8 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างรายได้ต่อปี กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

รายได้ต่อปี	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	
10,000-50,000 บาท	7 (53.8)	6 (46.2)	0 (0.0)	13 (25.5)
50,001-100,000 บาท	10 (47.6)	8 (38.1)	3 (14.3)	21 (41.2)
มากกว่า 100,000 บาท	14 (82.4)	3 (17.6)	0 (0.0)	17 (33.3)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : รายได้ต่อปีต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ต่อปีต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 10.327$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.488 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.277 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมาก คิดเป็นร้อยละ 41.2 มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อนำไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาคือผู้มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อนำไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.4

ตารางที่ 4-9 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างการฝึกอบรม กับความคาดหวังที่
ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

ฝึกอบรม	ความคาดหวัง			รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	
ไม่เคย	26 (63.4)	12 (29.3)	3 (7.3)	41 (80.4)
เคย	5 (50.0)	5 (50.0)	0 (0.0)	10 (19.6)
รวม	31 (60.8)	17 (33.3)	3 (5.9)	51 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ผู้เข้าอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ผู้เข้าอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 10.327$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.991 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่
ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.210 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทาง
สถิติ

สรุปได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรมที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้
จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่เคยผ่านการอบรม
คิดเป็นร้อยละ 80.4 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิด
เป็นร้อยละ 63.4 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่เคยผ่านการอบรมมีความคาดหวังที่จะได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรมใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 29.3

2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรี

ตารางที่ 4-10 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างเพศ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

เพศ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ชาย	13 (37.1)	12 (34.3)	9 (25.7)	1 (2.9)	35 (60.3)
หญิง	12 (52.2)	6 (26.1)	1 (4.3)	4 (17.4)	23 (39.7)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 8.104$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.815 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.345 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศ ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.3 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.1 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39.7 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-11 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอายุ กับความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

อายุ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
15-30 ปี	7 (63.6)	4 (36.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	11 (19.0)
31-40 ปี	6 (46.2)	3 (23.1)	4 (30.8)	0 (0.0)	13 (22.4)
41-50 ปี	0 (0.0)	5 (38.5)	6 (46.2)	2 (15.4)	13 (22.4)
51 ปีขึ้นไป	12 (57.1)	6 (28.6)	0 (0.0)	3 (14.3)	21 (36.2)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 25.046$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.919 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 21.666 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.2 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.1 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.6

ตารางที่ 4-12 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างระดับการศึกษา กับความคาดหวังที่
ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

ระดับ การศึกษา	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ประถมศึกษา	13 (32.5)	15 (37.5)	10 (25)	2 (5.0)	40 (69.0)
มัธยมศึกษา	7 (58.3)	3 (25.0)	0 (0.0)	2 (16.7)	12 (20.7)
ปริญญาตรี	5 (83.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (16.7)	6 (10.3)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ระดับการศึกษาต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ระดับการศึกษา ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 12.944$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.7 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.3 และผู้เข้ารับการอบรมที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 10.3 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3

ตารางที่ 4-13 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างสถานภาพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

สถานภาพ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
โสด	7 (70.0)	3 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	10 (17.2)
สมรส	6 (21.4)	10 (35.7)	10 (35.7)	2 (7.1)	28 (48.3)
หม้าย	12 (60.0)	5 (25.0)	0 (0.0)	3 (15.0)	20 (34.5)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : สถานภาพ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 19.082$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 48.3 มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และไปพัฒนาอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 35.7 และ ร้อยละ 35.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-14 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอาชีพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

อาชีพ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
พนักงานเอกชน	1 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (1.7)
เกษตรกร	12 (36.4)	12 (36.4)	8 (24.2)	1 (3.0)	33 (56.9)
อื่น	12 (50.0)	6 (25.0)	2 (8.3)	4 (16.7)	24 (41.4)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 17.588$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 56.9 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อไปพัฒนาตนเองและใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.4 และ ร้อยละ 36.4

ตารางที่ 4-15 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างรายได้ต่อปี กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

รายได้ต่อปี	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
10,000-50,000 บาท	12 (60.0)	4 (20.0)	4 (20.0)	0 (0.0)	20 (34.5)
50,001-100,000 บาท	1 (5.0)	11 (55.0)	6 (30.0)	2 (10.0)	20 (34.5)
100,001 บาทขึ้นไป	12 (66.7)	3 (16.7)	0 (0.0)	3 (16.7)	18 (31.0)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : รายได้ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 24.263$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ มากกว่า 100,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 31 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ 10,000-50,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 34.5 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60

ตารางที่ 4-16 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างการฝึกอบรม กับความคาดหวังที่
ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

การฝึกอบรม	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ไม่เคย	20 (37.7)	18 (34.0)	10 (18.9)	5 (9.4)	53 (91.4)
เคย	5 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (8.6)
รวม	25 (43.1)	18 (31.0)	10 (17.2)	5 (8.6)	58 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ผู้เข้าอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ผู้เข้าอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 8.223$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.815 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่
ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.345 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรมที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้
จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่เคยผ่าน
การอบรม คิดเป็นร้อยละ 91.4 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเอง
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา คือ มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้
ในชีวิตประจำวันคิดเป็นร้อยละ 34 ส่วนผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรม มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้
จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน จ.ชุมพร

ตารางที่ 4-17 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างเพศ กับความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

เพศ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อ นำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อ นำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ชาย	11 (33.3)	12 (36.4)	3 (9.1)	7 (21.2)	33 (41.2)
หญิง	20 (42.6)	15 (31.9)	11 (23.4)	1 (2.1)	47 (58.8)
รวม	25 (43.1)	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : เพศ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 9.870$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.815 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.345 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศ ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.8 มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.6 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.2 มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.4

ตารางที่ 4-18 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอายุ กับความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

อายุ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
15-30 ปี	4 (21.1)	6 (31.6)	2 (10.5)	7 (36.8)	19 (23.8)
31-40 ปี	8 (50.0)	7 (43.8)	1 (6.2)	0 (0.0)	16 (20.0)
41-50 ปี	11 (42.3)	6 (23.1)	9 (34.6)	0 (0.0)	26 (32.5)
51 ปีขึ้นไป	8 (42.1)	8 (42.1)	2 (10.5)	1 (5.3)	19 (23.8)
รวม	25 (43.1)	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อายุ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 28.851$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.919 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 21.666 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.5 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.3 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีอายุ 15-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.8 ไม่มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8

ตารางที่ 4-19 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างระดับการศึกษา กับความคาดหวังที่
ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

ระดับ การศึกษา	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ประถมศึกษา	20 (33.3)	19 (31.7)	14 (23.3)	7 (11.7)	60 (75.0)
มัธยมศึกษา	11 (55.0)	8 (40.0)	0 (0.0)	1 (5.0)	20 (25.0)
รวม	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)	80 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ระดับการศึกษาต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่าง
กัน

H_1 : ระดับการศึกษา ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 8.459$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.815 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่
ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.345 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีการศึกษาใน
ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 75 มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนา
ตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมที่มีการศึกษาในมัธยมศึกษา
คิดเป็นร้อยละ 25 มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็น
ร้อยละ 55

ตารางที่ 4-20 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างสถานภาพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

สถานภาพ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
โสด	4 (21.1)	6 (31.6)	2 (10.5)	7 (36.8)	19 (23.8)
สมรส	23 (45.1)	17 (33.3)	10 (19.6)	1 (2.0)	51 (63.8)
หม้าย	4 (5.0)	4 (5.0)	2 (2.5)	0 (0.0)	10 (12.5)
รวม	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)	80 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : สถานภาพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : สถานภาพ ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 20.894$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพสมรส มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.1 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีสถานภาพโสด ไม่มีความคาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 36.8

ตารางที่ 4-21 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างอาชีพ กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

อาชีพ	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
พนักงานเอกชน	1 (33.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (66.7)	3 (3.8)
เกษตรกร	14 (29.8)	17 (36.2)	11 (23.4)	5 (10.6)	47 (58.8)
อื่นๆ	16 (53.3)	10 (33.3)	3 (10.0)	1 (3.3)	30 (37.5)
รวม	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)	80 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : อาชีพต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 17.151$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่าผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 58.8 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรมีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเอง คิดเป็นร้อยละ 29.8

ตารางที่ 4-22 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างรายได้ต่อปี กับความคาดหวังที่ได้รับ
ความรู้จากการฝึกอบรม

รายได้ต่อปี	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
10,000-50,000 บาท	15 (31.3)	17 (35.4)	9 (18.8)	7 (14.6)	48 (60.0)
50,001-100,000 บาท	16 (59.3)	7 (25.9)	3 (11.1)	1 (3.7)	27 (33.8)
มากกว่า 100,000 บาท	0 (0.0)	3 (60.0)	2 (40.0)	0 (0.0)	5 (6.2)
รวม	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)	80 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : รายได้ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 12.813$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 12.592 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 16.812 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ 10,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.4 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่มีรายได้ 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.8 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.3

ตารางที่ 4-23 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบระหว่างการฝึกอบรม กับความคาดหวังที่
ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม

การฝึกอบรม	ความคาดหวัง				รวม
	เพื่อนำความรู้ไป พัฒนาตนเอง	เพื่อนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำความรู้ ไปพัฒนาอาชีพ	ไม่ได้คาดหวัง	
ไม่เคย	27 (41.5)	23 (35.4)	13 (20.0)	2 (3.1)	65 (81.2)
เคย	4 (26.7)	4 (26.7)	1 (6.7)	6 (40.0)	15 (18.8)
รวม	31 (38.8)	27 (33.8)	14 (17.5)	8 (10.0)	80 (100.0)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรม ต่างกัน ความคาดหวังที่ได้รับความรู้จาก
การฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 18.824$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.815 และมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่
ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.345 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทาง
สถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการฝึกอบรมที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่ได้รับความรู้
จากการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่เคยผ่าน
การอบรม คิดเป็นร้อยละ 81.2 มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเอง
มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.5 ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่เคยผ่านการอบรม คิดเป็นร้อยละ 18.8 ไม่มี
ความคาดหวัง คิดเป็นร้อยละ 40

สรุปผลการวิจัย จากตารางที่ 4-3 – 4-23 ทำให้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 1 ได้ว่า คุณลักษณะ
ที่แตกต่างของผู้เข้ารับการอบรมมีดังนี้ คือ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และ

ประสบการณ์การเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า คุณลักษณะที่แตกต่างของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การเข้ารับการฝึกอบรมส่งผลต่อการจัดกระบวนการฝึกอบรม โดยจำแนกความคาดหวังจากการฝึกอบรมของผู้เข้าอบรมในครั้งนี้นี้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ หัว 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และงานที่รับผิดชอบ
2. เพื่อมุ่งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ลดรายจ่าย ลดต้นทุน
3. เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาเสริมสร้างอาชีพตนเอง

จากข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงมีความคาดหวังที่ต่างกัน เพศชายมีความคาดหวังที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับด้านเกษตรกรรม การฟื้นฟูบำรุงดิน เทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพและเอมไซม์สมุนไพรไล่แมลงเป็นส่วนใหญ่ เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากขึ้น เพศหญิงส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ ยาสระผม น้ำยาเอนกประสงค์ การทำน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เพื่อมุ่งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ลดรายจ่าย ลดต้นทุนและนำไปพัฒนาเสริมสร้างอาชีพตนเอง ส่วนความแตกต่างด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยทำงานและกำลังจะเข้าสู่วัยชราที่มีความคาดหวังที่จะนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนประสบการณ์ให้มากยิ่งขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่และงานที่รับผิดชอบเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงอาจมีโอกาสดำเนินชีวิตและเผยแพร่ต่อไปได้น้อย และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุดจึงมีความคาดหวังที่จะนำความรู้จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและเผยแพร่ต่อไป ได้แก่ ทฤษฎีใหม่ การจัดการที่ดิน การปลูกพืชผสมผสาน การปลูกป่า วิธีการพึ่งพาตนเอง เป็นต้น ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้วจึงมีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตจึงทำให้มีหนี้สิน เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญหนักขึ้นเรื่อยๆเนื่องจากปัจจุบันยังไม่สามารถปลดหนี้ปลดสินได้และยังมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ยังไม่เคยผ่านประสบการณ์ในการฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลไกกรมธรรมชาติ สรุปได้ว่า ยังไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ในหลักสูตรนี้เพียงพอที่จะนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า จากสมมติฐานที่ 1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้แตกต่างกัน พบว่า ผู้เข้าอบรมที่มีคุณลักษณะ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้ และการผ่านประสบการณ์การฝึกอบรมที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่จะได้รับความรู้จากการฝึกอบรมแตกต่างกัน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยภาพรวมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และศึกษาข้อมูลจากเอกสารเปรียบเทียบสรุปกระบวนการจัดฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม การนำความรู้ ทักษะ และแนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในการพึ่งตนเองไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรมโดยจำแนกเป็นศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง

จากคำถามการวิจัยข้อ 2 ได้แก่ กระบวนการจัดฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนา
กสิ กรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด โดยใช้แบบประเมินผลการฝึกอบรม ชุดที่ 2 ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรม วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าทางสถิติ ไค-สแควร์ และผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่มีอยู่เปรียบเทียบสรุปกระบวนการจัดฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ได้ข้อมูลเปรียบเทียบการประเมินผลระดับความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมระหว่าง 3 ศูนย์ ฝึกอบรมและกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ ฝึกอบรม ทั้ง 3 แห่ง ดังตารางที่ 4-24 – 4-25

ตารางที่ 4-24 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลการฝึกอบรม ระหว่าง 3 ศูนย์
ฝึกอบรมว่าผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรมมากน้อยเพียงใด และมี
ความคิดเห็นต่างกันหรือไม่ (จากแบบสอบถาม ชุดที่ 2 ตอนที่ 1)

ศูนย์ฝึกอบรม	ระดับความพึงพอใจต่อการจัดอบรม ของศูนย์ฝึกอบรม 3 แห่ง			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติมาบเือง	738 (90.33)	78 (9.55)	1 (0.12)	817 (27.01)
2. ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติโป่งแรด	764 (82.33)	162 (17.46)	2 (0.22)	928 (30.68)
3. ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติเพลิน	1,148 (89.69)	128 (10.00)	4 (0.31)	1,280 (42.31)
รวม	2,650 (87.60)	368 (12.17)	7 (0.23)	3,025 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ศูนย์ฝึกอบรมที่ต่างกัน การประเมินผลการฝึกอบรมที่ได้รับจากผู้เข้าอบรม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ศูนย์ฝึกอบรมที่ต่างกัน การประเมินผลการฝึกอบรมที่ได้รับจากผู้เข้าอบรม แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 35.9668$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ฝึกอบรมที่ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติมาบเือง มีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 90.33 รองลงมา คือ ผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติเพลิน มีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 89.69 และศูนย์ศึกษาศิลปกรรมชนชาติโป่งแรด มีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 82.33

ดังนั้น การประเมินผลการฝึกอบรมเปรียบเทียบ ระหว่าง 3 ศูนย์ฝึกอบรม ว่าผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรมมากน้อยแตกต่างกัน จึงอาจสรุปได้ว่ากระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่งมีความแตกต่างกัน โดยความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม

ตารางที่ 4-25 ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์กิจกรรม
ธรรมชาติทั้ง 3 แห่ง

ลักษณะของ กระบวนการฝึกอบรม	ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ		
	มาบเื้อง	โป่งแรด	เพลิน
1. คุณสมบัติเด่นของศูนย์			
1.1 ปราชญ์/วิทยากร	- เป็นที่ยอมรับ นับถือ	- เป็นที่ยอมรับ นับถือ	- เป็นที่ยอมรับ นับถือ
1.2 ประสบการณ์ฝึกอบรม	12 ปี	4 ปี	5 ปี
1.3 ผลงานที่ยอมรับ	- ค้นชีวิตให้แผ่นดินที่เสื่อมโทรมให้กลับมาอุดมสมบูรณ์	- การทำเกษตรอินทรีย์ พลิกฟื้นวิถีไท	- กู้วิกฤตธุรกิจโรงแรม ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้ถ่ายทอดความรู้			
2.1 เทคนิค/วิธีการถ่ายทอดความรู้และบรรยายภาคการฝึกอบรม	- มีการบรรยายข้อมูล - มีอุปกรณ์/สื่อประกอบ - มีการฝึกปฏิบัติลงมือทำ - มีกิจกรรมการผ่อนคลาย - มีเกมส์สร้างสรรค์	- มีการบรรยายข้อมูล - มีอุปกรณ์/สื่อประกอบ - มีการฝึกปฏิบัติลงมือทำ - มีกิจกรรมการผ่อนคลาย - มีเกมส์สร้างสรรค์	- มีการบรรยายข้อมูล - มีอุปกรณ์/สื่อประกอบ - มีการฝึกปฏิบัติลงมือทำ - มีกิจกรรมการผ่อนคลาย - มีเกมส์สร้างสรรค์
2.2 วิทยากรเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	สรุปหลังอบรมแต่ละวัน	สรุปหลังอบรมแต่ละวัน	สรุปหลังอบรมแต่ละวัน
3. รายละเอียดเนื้อหาหลักสูตร	เน้นตามกลุ่ม	เน้นตามกลุ่ม	เน้นตามกลุ่ม
3.1 หลักสูตรธรรมชาติ	มีการบรรยายและปฏิบัติ	มีการบรรยายและปฏิบัติ	มีการบรรยายและปฏิบัติ
3.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	มีการบรรยายและปฏิบัติ	มีการบรรยายและปฏิบัติ	มีการบรรยายและปฏิบัติ
3.3 หลักสูตรศาสตร์การบริหารจัดการ	การกำหนดยุทธศาสตร์	การวางแผนชีวิต	แผนชีวิตและแผนชุมชน

ตารางที่ 4-25 (ต่อ)

ลักษณะของ กระบวนการฝึกอบรม	ศูนย์กลางกิจกรรมธรรมชาติ		
	มาบเื้อง	โป่งแรด	เพลิน
4. ฐานเรียนรู้ (ภาคปฏิบัติ)			
4.1 ปุ๋ยชีวภาพ สมุนไพรไล่แมลง	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.2 ทำผลิตภัณฑ์ของใช้น้ำยา ล้างจาน สบู่ ชักผ้า แชมพู ฯลฯ	เวียนฐานปฏิบัติ	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.3 พลังงานทดแทน ไบโอดีเซล ไบโอแก๊ส	เวียนฐานปฏิบัติ	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.5 การเผาถ่าน/น้ำส้มควันไม้	เวียนฐานปฏิบัติ	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.6 ปฏิบัติกิจกรรมธรรมชาติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.7 การปลูกป่า 5 ระดับ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	เวียนฐานปฏิบัติ	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน
4.8 การเพาะถั่วงอก	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	วิทยากรสาธิต
4.9 น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	แบ่งกลุ่มปฏิบัติพร้อมกัน	ไม่มี
4.10 เครื่องกรองน้ำ	ไม่มี	ไม่มี	วิทยากรสาธิต
5. ระยะเวลาอบรมในแต่ละวัน	5.00–22.00 น. (13 ช.ม.)	5.00–22.00 น. (14 ช.ม.)	6.00–21.00 น. (12 ช.ม.)
6. ผู้เข้าอบรมกลุ่มหลักมีอาชีพ	ทำนา รับจ้าง	ทำสวนผลไม้	ทำไร่ สวนมะพร้าว
7. เครื่องมือ/อุปกรณ์การฝึกสอน เช่น น้ำยาต่างๆ, ปุ๋ยชีวภาพ, ถ่าน และน้ำส้มควันไม้ ฯลฯ	ทำแล้วใช้ได้จริงเลย อุปกรณ์จัดไว้เพื่อ การฝึกเป็นกลุ่ม	ทำแล้วใช้ได้จริงเลย อุปกรณ์จัดไว้เพื่อ การฝึกเป็นกลุ่ม	ทำแล้วใช้ได้จริงเลย อุปกรณ์จัดไว้เพื่อ การฝึกเป็นกลุ่ม
8. สภาพแวดล้อม/แปลงตัวอย่างให้ ศึกษา เช่น ป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง, นา ไร่ สารพืช, หล้าแฝก	ศึกษาของจริงในศูนย์ และเน้นลงมือปฏิบัติ ในพื้นที่ได้จริง	ศึกษาของจริงในศูนย์ และปฏิบัติในพื้นที่ จริงได้บางส่วน	ศึกษาของจริงในศูนย์ ปฏิบัติได้บางส่วน และดูงานนอกศูนย์
9. กฎ/กติการ่วมกัน			
9.1 สัญญาณเพลงเรียกเข้าห้อง	มี	มี	มี
9.2 เรียงรองเท้าเป็นระเบียบ	มี สม่่าเสมอ	มี สม่่าเสมอ	ไม่ได้ถอดรองเท้า
9.3 ใส่รหัสปรบมือแสดง ความพร้อม	มี สม่่าเสมอ	มี สม่่าเสมอ	มี ไม่สม่่าเสมอ
9.4 เคารพธงชาติ ท้องคำ ปฏิญาณตน และพิจารณาอาหาร	มี สม่่าเสมอ	มี สม่่าเสมอ	มี สม่่าเสมอ
10. การติดตามประเมินผล	มีติดตามหลังฝึกอบรม	มีติดตามหลังฝึกอบรม	มีติดตามหลังฝึกอบรม

สรุปผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติทั้ง 3 แห่ง มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานร่วมกันแต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วนำไปสู่กระบวนการที่แตกต่างกัน ซึ่งมีหัวข้อที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร การฝึกอบรมในหลักสูตร “การพัฒนาทักษะผู้ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการทำกิจกรรมธรรมชาติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหัวข้อหลักของการฝึกอบรมซึ่งมีความเหมือนกันทั้ง 3 ศูนย์ เป้าหมายคือการสร้างทักษะพื้นฐาน (เป็นงานในถิ่นฐาน) ทักษะความชำนาญเฉพาะทาง (บางวิชาเชี่ยวชาญ) และหลักคิด จิตวิญญาณ (นักพัฒนา) แตกต่างกันแค่เพียงเทคนิควิธีการในการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจไปสู่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. ด้านครู/วิทยากร ครูหรือวิทยากรผู้ให้การอบรมเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานทั้งในด้านของทฤษฎีและปฏิบัติ วิทยากรจากทั้ง 3 ศูนย์ เป็นผู้ผ่านการฝึกอบรมจากเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติจึงมีความสอดคล้องกันอย่างมากในแง่ของการนำความรู้ภายใต้กรอบแนวความคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกิจกรรมธรรมชาติไปเผยแพร่

3. ด้านวิธีสอน วิธีการสอนที่ทำให้เข้าใจในเนื้อหาง่ายขึ้นและมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น และวิธีการเรียนการสอนมีทั้งในลักษณะที่ใช้การบรรยายโดยวิทยากรและใช้การสาธิตในภาคปฏิบัติโดยผู้เข้าอบรมลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และในส่วนของกิจกรรมกลุ่มและการอภิปรายกลุ่มและการระดมสมอง ซึ่งมีความเหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันคือเทคนิควิธีการสอนจากสภาพแวดล้อมจริงและภูมิสังคมของแต่ละศูนย์ที่แตกต่างกัน

4. ด้านเครื่องมือ สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ การบรรยายด้วยคำพูดและตัวอักษรบนกระดาน สื่อทางเครื่องขยายเสียงวิทยุและซีดี ได้แก่ การเปิดเพลงที่เกี่ยวข้องในหลวง บทเพลงสอนใจ เพลงรณรงค์ให้รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และเพลงของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ ที่ชื่อว่า “คืนชีวิตให้แผ่นดิน” ซึ่งทุกศูนย์ใช้เพลงนี้เป็นเพลงเรียกเข้าห้องประชุมหรือเตรียมความพร้อม สื่อ วัสดุทัศน ซึ่งแต่ละศูนย์มีการเลือกใช้สื่อร่วมกันในการฝึกอบรมหลายช่วง เช่น ช่วงแรกของการอบรมจะใช้สื่อที่ทำให้เกิดความตื่นตัว ตระหนักและเข้าใจถึงปัญหา รู้ถึงสภาวะวิกฤติต่างๆที่เกิดขึ้น ช่วงระหว่างอบรมก็มีสื่อที่แสดงตัวอย่างของความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรม แต่มีความแตกต่างกันในการเลือกใช้สื่อแต่ละช่วงขึ้นอยู่กับเนื้อหาในการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ในการนำเสนอแสดงเนื้อหาและรูปภาพประกอบการบรรยาย สไลด์ แผ่นใส เอกสารประกอบการอบรม และเอกสารฐานเรียนรู้อีก 9 ฐาน

5. ด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมจึงถือเป็นส่วนสำคัญมาก ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรม ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่งนั้นมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ตามภูมิสังคม เช่น ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี ตั้งขึ้นบนที่ดินที่แห้งแล้งใช้สารเคมีมาเป็น 10 ปี ล้อมรอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่เห็นได้ชัดในการฟื้นฟูสภาพดินที่แห้งแล้งให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ท่ามกลางสังคมที่ย่ำแย่ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรีซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้เดิมที่ทำเกษตรเคมีจนขาดทุน คนทำสวนสุขภาพอ่อนแอลงจากการใช้สารเคมีจึงต้องเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีคิด วิถีปฏิบัติหันมาทำกิจกรรมธรรมชาติและพึ่งพาตนเองตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน จ.ชุมพร เป็นโรงแรมตั้งอยู่ริมทะเลเคยมีหนี้สินถึง 300 ล้านบาทซึ่งเกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ เจ้าของหมดหนทางแก้ปัญหาจึงหันมาแนะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปปฏิบัติจนสามารถแก้วิกฤติได้ จึงกลายมาเป็นตัวอย่างที่ดีของการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับภาคธุรกิจและนำไปสู่ขั้นก้าวหน้าต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง มีจุดเด่นที่แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละศูนย์ มีการแสดงแนวคิดต่างๆที่สร้างขึ้นเป็นพื้นที่ต้นแบบให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นตัวอย่างเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

6. เงื่อนไข ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในกระบวนการฝึกอบรม
นี้ได้กำหนดไว้ใช้เวลา 5 วัน 4 คืน จึงจะสามารถปรับเปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมของคนได้ในระดับหนึ่ง ส่วนช่วงเวลาที่ฝึกอบรมโดยรวมจะเริ่มตั้งแต่ 05.00 น. จนกระทั่งถึง 22.00 น. ซึ่งศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ใช้ระยะเวลาฝึกอบรมในแต่ละวันแตกต่างกัน ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรีใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมมากที่สุดถึง 14 ชั่วโมง/วัน (ไม่รวมช่วงเวลาพักผ่อน) เวลาที่เหลือนี้ใช้ในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ภายในศูนย์ ส่วนศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรีใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม 13 ชั่วโมง/วัน ใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆและมีเวลาพักผ่อนชมพื้นที่ภายในศูนย์บ้าง และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน จ.ชุมพร ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมน้อยที่สุด 11 ชั่วโมง/วันไม่เร่งรีบกับเวลาในการตื่นและเข้านอนและมีเวลาได้พักผ่อนกับบรรยากาศภายในศูนย์ซึ่งมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

จากการสังเกตการณ์ สรุปได้ว่า รูปแบบในการจัดกระบวนการของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติโดยภาพรวม มีลักษณะเด่นที่สำคัญ ดังนี้

1) มีการจัดกระบวนการที่เข้มข้นด้วยภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ วิทยากรเลือกใช้กิจกรรมตามที่พิจารณาว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมและความสนใจของกลุ่ม แต่มีเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกกระบวนการว่าเป็นไปเพื่อเป็นเงื่อนไขในการฝึกให้คิดพึ่งตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) การจัดกระบวนการภาคปฏิบัติทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือทำในฐานเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกเทคนิคเรียนรู้การพึ่งพาตนเองในขั้นพื้นฐาน

3) วิทยาการกระบวนการสอดแทรกเนื้อหาทฤษฎีหรือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประสานเชื่อมโยงไปกับกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยให้เนื้อหาเป็นพื้นฐานก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือใช้เนื้อหาเป็นตัวสรุปการเรียนรู้ ทำให้เกิดการประสานระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม และทำให้การปฏิบัติมีหลักชี้แนะที่ชัดเจน

4) มีการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองปฏิบัติจริง มีการจัดกระบวนการให้มีเวลาที่จะย่อยประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน การอภิปรายกลุ่ม สรุปบทเรียนและทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ทุกวัน

5) วิทยาการกระบวนการมีการเน้นย้ำเป็นระยะให้ผู้เข้าอบรมฝึกสร้างวินัยในตนเอง ระหว่างการอบรมและทำเป็นกิจวัตรประจำวัน เช่น การจัดเรียงรองเท้า การเคารพธงชาติ กล่าวคำปฏิญาณ พิจารณาอาหาร งานที่ได้รับมอบหมาย และกิจกรรมที่สามารถใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม การจัดการของเสียในครัวเรือนและชุมชน บัญชีครัวเรือน ฯลฯ ทำให้สามารถฝึกระเบียบวินัยได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6) การจัดเวลาในการทำกิจกรรมเป็นไปอย่างเข้มข้น ก่อนข้างตั้งขึ้นอยู่กับสถานะของกลุ่ม ทำให้ผู้เข้าอบรมใช้เวลากับการฝึกอบรมและมีส่วนร่วมได้เต็มที่ ไม่เกิดความเครียดจากปัญหาหรือภาระที่แบกรับไว้เนื่องจากต้องทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

7) วิทยาการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์มากเป็นที่น่าเคารพศรัทธาของคนทั่วไป มีเทคนิควิธีการสื่อสารที่ทำให้สะท้อนไปถึงภายในใจทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนได้สูงทั้งนี้ต้องเกิดจากพื้นฐานของการปฏิบัติจริงและตัวอย่างจากความสำเร็จ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคล

กล่าวโดยสรุปเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 ได้ว่า กระบวนการจัดฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะเด่นที่เหมือนกันคือ วิทยาการสามารถถ่ายทอดทั้งเนื้อหา เครื่องมือ และวิธีการในการเรียนรู้ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้ชัดเจน ประจักษ์แจ้งด้วยตัวอย่างของความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการที่พาเข้าสู่การฝึกปฏิบัติจริง ทำให้กลุ่มผู้เข้าอบรมสามารถสัมผัสประสบการณ์ตรง ซึ่งแต่ละศูนย์ฝึกอบรมมีความแตกต่างระหว่างกันในเรื่องรายละเอียดของหลักสูตร ด้านเทคนิควิธีการสอนต่างกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของวิทยาการแต่ละท่าน สภาพแวดล้อม และเงื่อนไขซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นหัวใจสำคัญในการจัดกระบวนการฝึกอบรมของเครือข่ายกลไกกรมธรรมชาติ และสรุปผลการวิจัยจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมเปรียบเทียบ ระหว่าง 3 ศูนย์ฝึกอบรม ได้ว่า

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ฝึกอบรมที่ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากคำถามการวิจัยข้อ 3 ได้แก่ กระบวนการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองหรือไม่และได้นำความรู้ ทักษะ และแนวทางการพัฒนาอะไรบ้างไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้งมีความแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง

สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 กระบวนการฝึกอบรมนี้บรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเดียวกัน โดยมีผลรวมของคะแนนหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากคำถามการวิจัยข้อ 3 และสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 หาคำตอบได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม และแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ และค่าทางสถิติ t ศึกษาจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ได้แสดงข้อมูลเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมและหลัง การฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมธรรมชาติ ด้านเทคนิค/วิธีการฐานเรียนรู้ และด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ ดังตารางที่ 4-26 – 4-45

1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี

จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น 18 ข้อย่อย แยกเป็นหัวข้อหลักได้ 4 ข้อดังนี้

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกิจกรรมธรรมชาติ
- เทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ

โดยสรุปรวมทั้ง 4 หัวข้อได้เป็นความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งให้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 4-26 – 4-30

ตารางที่ 4-26 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	16 (15.69)	84 (82.35)	2 (1.96)	102 (50.00)
หลังฝึกอบรม	75 (73.53)	26 (25.49)	1 (0.98)	102 (50.00)
รวม	91 (44.61)	110 (53.92)	3 (1.47)	204 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 69.1679$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 82.35 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 15.69 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.53 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-27 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านกลไกกรรมธรรมชาติ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านกลไกกรรมธรรมชาติ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	53 (25.98)	145 (71.08)	6 (2.94)	204 (50.00)
หลังฝึกอบรม	114 (55.88)	89 (43.63)	1 (0.49)	102 (50.00)
รวม	167 (40.93)	234 (57.35)	7 (1.72)	408 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 39.2546$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.08 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.98 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.88 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-28 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ

เทคนิค/วิธีการ ในฐานเรียนรู้ต่างๆ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	32 (8.96)	135 (37.82)	190 (53.22)	358 (50.00)
หลังฝึกอบรม	206 (57.54)	151 (42.18)	1 (0.28)	358 (50.00)
รวม	238 (33.29)	286 (40.00)	191 (26.72)	716 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 315.1254$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 53.22 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.82 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.54 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-29 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	7 (2.75)	178 (69.80)	70 (27.45)	255 (50.00)
หลังฝึกอบรม	218 (85.49)	36 (14.12)	1 (0.39)	255 (50.00)
รวม	255 (44.12)	214 (41.96)	71 (13.92)	510 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 359.1517$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ
0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้าน
ยุทธศาสตร์/บริหารจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วน
ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ
69.80 รองลงมา คือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 27.45 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 85.49 รองลงมา คือ
ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 14.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-30 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความรู้ความเข้าใจ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ก่อนฝึกอบรม	111 (11.46)	585 (60.37)	273 (28.17)	969 (50.00)
หลังฝึกอบรม	655 (67.60)	310 (31.99)	4 (0.41)	969 (50.00)
รวม	766 (39.53)	895 (46.18)	277 (14.29)	1,938 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 359.1517$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.37 รองลงมา คือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 28.17 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 67.60 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.99 ตามลำดับ

2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรี

จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม
วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 31 – 35

ตารางที่ 4-31 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	2 (1.72)	69 (59.48)	45 (38.79)	116 (50.00)
หลังฝึกอบรม	50 (43.10)	64 (55.17)	2 (1.72)	116 (50.00)
รวม	52 (22.41)	133 (57.33)	47 (20.26)	232 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 83.8361$ ซึ่งมี
ค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ
0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มี
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 59.48 รองลงมา คือ
ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 38.79 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.17 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-32 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านกลไกกรรมธรรมชาติ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านกลไกกรรมธรรมชาติ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	6 (2.59)	98 (42.24)	128 (55.17)	232 (50.00)
หลังฝึกอบรม	113 (48.71)	112 (48.28)	7 (3.02)	232 (50.00)
รวม	119 (25.65)	210 (45.26)	135 (29.09)	464 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 205.5953$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 55.17 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.24 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.71 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-33 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ

เทคนิค/วิธีการ ในฐานเรียนรู้ต่างๆ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	15 (3.69)	99 (24.38)	292 (71.92)	406 (50.00)
หลังฝึกอบรม	171 (42.12)	198 (48.77)	37 (9.11)	406 (50.00)
รวม	186 (22.91)	297 (36.58)	329 (40.52)	812 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 361.4831$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 71.92 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 24.38 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.77 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-34 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	10 (3.45)	134 (46.21)	146 (50.34)	290 (50.00)
หลังฝึกอบรม	146 (50.34)	132 (45.52)	12 (4.14)	290 (50.00)
รวม	156 (26.90)	266 (45.86)	158 (27.24)	580 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 232.2247$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ
0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้าน
ยุทธศาสตร์/บริหารจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วน
ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 50.34
รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.21 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 50.34 รองลงมา คือ
ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.52 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-35 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความรู้ความเข้าใจ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ก่อนฝึกอบรม	33 (3.16)	400 (38.31)	611 (58.52)	1,044 (50.00)
หลังฝึกอบรม	480 (45.98)	506 (48.47)	58 (5.56)	1,044 (50.00)
รวม	513 (24.57)	906 (43.39)	669 (32.04)	2,088 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 859.0066$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 58.52 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.31 หลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.47 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.98 ตามลำดับ

3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน จ.ชุมพร

จากแบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมวิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ ดังตารางที่ 36 – 40

ตารางที่ 4-36 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	40 (25.00)	105 (65.63)	15 (9.38)	160 (50.00)
หลังฝึกอบรม	85 (53.13)	74 (46.25)	1 (0.63)	160 (50.00)
รวม	125 (39.06)	179 (55.94)	16 (5.00)	320 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 33.8187$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.63 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.00 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.13 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-37 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านกลไกกรรมธรรมชาติ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านกลไกกรรมธรรมชาติ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	44 (13.75)	194 (60.63)	82 (25.63)	320 (50.00)
หลังฝึกอบรม	103 (32.19)	177 (55.31)	40 (12.50)	320 (50.00)
รวม	147 (22.97)	371 (57.97)	122 (19.06)	640 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 38.9183$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.63 รองลงมา คือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 25.63 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกลไกกรรมธรรมชาติในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.31 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-38 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ

เทคนิค/วิธีการ ในฐานเรียนรู้ต่างๆ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	74 (13.21)	325 (58.04)	161 (28.75)	560 (50.00)
หลังฝึกอบรม	167 (29.82)	273 (48.75)	120 (21.43)	560 (50.00)
รวม	241 (21.52)	598 (53.39)	281 (25.09)	1120 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 46.3919$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.04 รองลงมา คือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 28.75 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการในฐานเรียนรู้ต่างๆ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.75 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 29.82 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-39 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ

ความรู้ความเข้าใจ ด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ก่อนฝึกอบรม	61 (15.25)	291 (72.75)	48 (12.00)	400 (50.00)
หลังฝึกอบรม	144 (36.00)	227 (56.75)	29 (7.25)	400 (50.00)
รวม	205 (25.63)	518 (64.75)	77 (9.63)	800 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/
บริหารจัดการ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 46.2005$ ซึ่งมีค่า
มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ
0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้าน
ยุทธศาสตร์/บริหารจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วน
ใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ
72.75รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 15.25 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 64.75
รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-40 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความรู้ความเข้าใจ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ก่อนฝึกอบรม	219 (15.21)	915 (63.54)	306 (21.25)	1,440 (50.00)
หลังฝึกอบรม	499 (34.65)	752 (52.22)	189 (13.12)	1,440 (50.00)
รวม	718 (24.93)	1,667 (57.88)	495 (17.19)	2,880 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 152.785$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.54 รองลงมา คือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 21.25 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.22 รองลงมา คือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-41 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

ความรู้ความเข้าใจ ก่อนการฝึกอบรม	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	111 (11.46)	585 (60.37)	273 (28.17)	969 (28.06)
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด	33 (3.16)	400 (38.31)	611 (58.52)	1,044 (30.23)
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลิน	219 (15.21)	915 (63.54)	306 (21.25)	1,440 (41.70)
รวม	363 (10.51)	1,900 (55.02)	1,190 (34.46)	3,453 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 421.1592$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.37 ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 58.52 และก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจากศูนย์

กลไกกรรมธรรมชาติเฟลนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 63.54 รองลงมาคือ ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 21.25

ตารางที่ 4-42 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลความรู้ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

ความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรม	ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กลไกกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	655 (67.60)	310 (31.99)	4 (0.41)	969 (28.06)
ศูนย์กลไกกรรมธรรมชาติโป่งแรด	480 (45.98)	506 (48.47)	58 (5.56)	1,044 (30.23)
ศูนย์กลไกกรรมธรรมชาติเฟลน	499 (34.65)	752 (52.22)	189 (13.12)	1,440 (41.70)
รวม	1,634 (47.32)	1,568 (45.41)	251 (7.27)	3,453 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 323.5062$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจากศูนย์กลไกกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 67.60 หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรม

จากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.47 และหลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเขลียงส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.22 รองลงมาคือ ระดับมากคิดเป็นร้อยละ 34.65

จากการเปรียบเทียบผลการวิจัยตามตารางที่ 4-41 - 4-42 สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นมากทั้ง 3 ศูนย์ฝึกอบรม ศูนย์ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุดคือ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการฝึกอบรมของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องสามารถเปลี่ยนแปลง พัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจได้มากที่สุด

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 เพื่อศึกษาว่ากระบวนการฝึกอบรมนี้บรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเดียวกัน โดยมีผลรวมของคะแนนหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ และค่าสถิติ t (t Dependent Test) โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” จากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ได้แสดงข้อมูลเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ช่วงก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ดังตารางที่ 4-43 - 4-45

1. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี

สรุปผลแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมจากคำถาม 16 ข้อ โดยให้ตอบแบบสอบถามก่อนเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมและทดสอบอีกครั้งหลังจากผ่านการฝึกอบรมแล้วเพื่อให้ทราบถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมจากหลักสูตร “การพัฒนากิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”

ตารางที่ 4-43 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบ
เศรษฐกิจพอเพียง”

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A) D
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	
1. การทำกิจกรรมธรรมชาติ คือการทำเกษตรด้วย วิถีทางธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	50 (98.0)	1 (2.0)	51 (100.0)	0 (0)	1 (2)
2. การใส่ปุ๋ยเคมี (N P K) ลงไปในดินเป็นการเพิ่ม ธาตุอาหารหลักที่ทำให้พืชเติบโตได้ดี	27 (52.9)	24 (47.1)	51 (100.0)	0 (0)	24 (47.1)
3. ท่านมีความรู้ในการทำกิจกรรม ธรรมชาติเพียงใด	46 (90.2)	5 (9.8)	51 (100.0)	0 (0)	5 (9.8)
4. พืชสมุนไพร รสต่างๆ เช่น รสจืด รสขม รสเมาเมื่อสามารถนำมาใช้ปรับปรุงดิน	37 (72.5)	14 (27.5)	51 (100.0)	0 (0)	14 (27.5)
5. การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและกำจัดวัชพืช เป็น การรบกวนพืชลงไปทำลายสิ่งมีชีวิตในดิน	51 (100.0)	0 (0)	51 (100.0)	0 (0)	0 (0)
6. เกษตรกรที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองจะช่วยลดต้นทุน การผลิต ถือเป็นการพึ่งพาตนเองได้	48 (94.1)	3 (5.9)	51 (100.0)	0 (0)	3 (5.9)
7. การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรและผู้บริโภค	10 (19.6)	41 (80.4)	51 (100.0)	0 (0)	41 (80.4)
8. เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยเคมีผสมรวมกับปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น	50 (98.1)	1 (2.0)	51 (100.0)	0 (0)	1 (1.9)
9. การห่มดินด้วยเศษใบไม้หรือเศษฟางจะช่วยให้ ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	22 (43.1)	29 (56.9)	51 (100.0)	0 (0)	29 (56.9)
10. การปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วหรือไม่เศรษฐกิจ เพียงชนิดเดียวบนที่ดินทั้งหมด	22 (43.1)	29 (56.9)	51 (100.0)	0 (0)	29 (56.9)
11. การปลูกป่า 5 ระดับ(หลายชั้น) ช่วยทำให้เรามี พอกอยู่ พอกิน พอกู้และยังได้ระบบนิเวศที่ดี	48 (94.1)	3 (5.9)	51 (100.0)	0 (0)	3 (59.0)

ตารางที่ 4-43 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A) D
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	
12. หญ้าแฝกเป็นพืชที่ป้องกันการพังทลายของดิน และกักเก็บความชุ่มชื้นไว้	51 (100.0)	0 (0)	51 (100.0)	0 (0)	0 (0)
13. ปัญหาโลกร้อนสาเหตุหนึ่งเกิดจากการทำ เกษตรที่ใช้สารพิษทำลายดิน	46 (90.2)	5 (9.8)	51 (100.0)	0 (0)	5 (9.8)
14. เศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งพาตนเองทุกอย่าง ทำกินเอง ใช้เอง	37 (72.5)	14 (27.5)	44 (86.3)	7 (13.7)	7 (13.8)
15. นายแดงมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ขายข้าว ได้เงินมาก็ไปซื้อข้าวของที่ต้องการ	31 (60.8)	20 (39.2)	41 (80.4)	10 (19.6)	10 (19.6)
16. วิถีชีวิตที่พออยู่ พอกิน พอใช้ในเมืองต้นแล้วจึง ทำบุญ ทำทาน แบ่งปัน	51 (100.0)	0 (0)	51 (100.0)	0 (0)	0 (0)
รวม	627 (76.84)	189 (23.16)	799 (97.92)	17 (2.08)	172 (21.08)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติ t ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติ t ได้ค่าสถิติ $t = 3.33$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.753 และค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.602 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยพบว่า ก่อนการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจ

ในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีคะแนนจากการทดสอบรวม คิดเป็นร้อยละ 76.84 ซึ่งหลังการฝึกอบรมแล้วผู้เข้าอบรมมีคะแนนจากการทดสอบรวม คิดเป็นร้อยละ 97.92 และผลต่างของคะแนนรวมที่ได้หลังการอบรมหักจากคะแนนรวมที่ได้ก่อนการอบรม คิดเป็น ร้อยละ 21.08

2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรี

ตารางที่ 4-44 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A) D
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	
1. การทำกิจกรรมธรรมชาติ คือการทำเกษตรด้วย วิถีทางธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	48 (82.8)	10 (17.2)	58 (100.0)	0 (0)	10 (17.2)
2. การใส่ปุ๋ยเคมี (N P K) ลงไปในดินเป็นการเพิ่ม ธาตุอาหารหลักที่ทำให้พืชเติบโตได้ดี	21 (36.2)	37 (63.8)	48 (82.2)	10 (17.2)	27 (46.0)
3. ท่านมีความรู้ในการทำกิจกรรม ธรรมชาติเพียงใด	46 (79.3)	12 (20.7)	58 (100.0)	0 (0)	12 (20.7)
4. พืชสมุนไพร รสต่างๆ เช่น รสจืด รสขม รสเฝื่อนสามารถนำมาใช้ปรับปรุงดิน	42 (72.4)	16 (27.6)	58 (100.0)	1 (1.7)	16 (27.6)
5. การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและกำจัดวัชพืช เป็น การรบกวนพืชลงไปทำลายสิ่งมีชีวิตในดิน	41 (70.7)	17 (29.3)	56 (96.6)	2 (3.5)	15 (25.9)
6. เกษตรกรที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองจะช่วยลดต้นทุน การผลิต ถือเป็นการพึ่งพาตนเองได้	46 (79.3)	12 (20.7)	49 (84.5)	9 (15.5)	3 (5.2)
7. การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรและผู้บริโภค	38 (65.5)	20 (34.5)	49 (84.5)	9 (15.5)	11 (19.0)
8. เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยเคมีผสมรวมกับปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น	11 (19.0)	47 (81.0)	49 (84.5)	9 (15.5)	38 (65.5)

ตารางที่ 4-44 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A) D
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	
9. การห่มดินด้วยเศษใบไม้หรือเศษฟางจะช่วยให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	52 (89.7)	6 (10.3)	58 (100.0)	0 (0)	6 (10.3)
10. การปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วหรือไม้เศรษฐกิจเพียงชนิดเดียวบนที่ดินทั้งหมด	16 (27.6)	42 (72.4)	43 (74.1)	15 (25.9)	27 (46.5)
11. การปลูกป่า 5 ระดับ(หลายชั้น) ช่วยทำให้เรามีพอกอยู่ พอกิน พอใช้และยังได้ระบบนิเวศที่ดี	50 (86.2)	8 (13.8)	57 (98.3)	1 (1.7)	7 (12.1)
12. หญ้าแฝกเป็นพืชที่ป้องกันการพังทลายของดินและกักเก็บความชุ่มชื้นไว้	51 (12.1)	7 (87.9)	57 (98.3)	1 (1.7)	6 (10.34)
13. ปัญหาโลกร้อนสาเหตุหนึ่งเกิดจากการทำเกษตรที่ใช้สารพิษทำลายดิน	41 (70.7)	17 (29.3)	48 (82.8)	10 (17.2)	7 (12.1)
14. เศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งพาตนเองทุกอย่างทำกินเอง ใช้เอง	24 (41.4)	34 (58.6)	34 (58.6)	24 (41.4)	10 (17.2)
15. นายแดงมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ขายข้าวได้เงินมาก็ไปซื้อข้าวของที่ต้องการ	30 (51.7)	28 (48.3)	36 (62.1)	22 (37.9)	6 (10.4)
16. วิถีชีวิตที่พอกอยู่ พอกิน พอใช้ในเบื้องต้นแล้วจึงทำบุญ ทำทาน แบ่งปัน	53 (91.4)	5 (8.6)	58 (100.0)	0 (0)	5 (8.6)
รวม	610 (65.7)	318 (34.3)	816 (87.9)	113 (12.2)	206 (22.2)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติ t ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร

“การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติ t ได้ค่าสถิติ $t = 5.44$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.753 และค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.602 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรม ธรรมชาติโป่งแรด มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยพบว่า ก่อนการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีคะแนนจากการทดสอบรวม คิดเป็นร้อยละ 65.7 ซึ่งหลังการฝึกอบรมแล้วผู้เข้าอบรมมีคะแนนจากการทดสอบรวม คิดเป็นร้อยละ 87.9 และผลต่างของคะแนนรวมที่ได้หลังการอบรมหักจากคะแนนรวมที่ได้ก่อนการอบรม คิดเป็นร้อยละ 22.2

3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน จ.ชุมพร

ตารางที่ 4-45 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A)
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	D
1. การทำกิจกรรมธรรมชาติ คือการทำเกษตรด้วย วิถีทางธรรมชาติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	80 (100.0)	0 (0)	80 (100.0)	0 (0)	0 (0)
2. การใส่ปุ๋ยเคมี (N P K) ลงไปในดินเป็นการเพิ่ม ธาตุอาหารหลักที่จำเป็นให้พืชเติบโตได้ดี	45 (56.2)	35 (43.8)	49 (61.2)	31 (38.8)	4 (5.0)
3. ท่านมีความรู้ในการทำกิจกรรม ธรรมชาติเพียงพอ	71 (88.8)	9 (11.2)	80 (100.0)	0 (0)	9 (11.2)
4. พืชสมุนไพร รสต่างๆ เช่น รสจืด รสขม รสเมาเมื่อสามารถนำมาใช้ปรับปรุงดิน	66 (82.5)	0 (0)	74 (92.5)	6 (7.5)	8 (9.5)

ตารางที่ 4-45 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A) D
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	
5. การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและกำจัดวัชพืช เป็น การราดสารพิษลงไปทำลายสิ่งมีชีวิตในดิน	68 (85.5)	12 (15.0)	71 (88.8)	9 (15.0)	3 (3.3)
6. เกษตรกรที่ทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองจะช่วยลดต้นทุน การผลิต ถือเป็นการพึ่งพาตนเองได้	71 (88.8)	9 (11.2)	80 (100.0)	0 (0)	9 (11.2)
7. การใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรและผู้บริโภค	65 (81.2)	15 (18.8)	70 (98.8)	10 (12.5)	5 (6.25)
8. เกษตรกรควรใช้ปุ๋ยเคมีผสมรวมกับปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น	36 (45.0)	44 (55.0)	49 (61.2)	31 (38.8)	13 (16.3)
9. การห่มดินด้วยเศษใบไม้หรือเศษฟางจะช่วยให้ ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	43 (53.8)	37 (46.2)	80 (100.0)	0 (0)	37 (46.3)
10. การปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วหรือไม้เศรษฐกิจ เพียงชนิดเดียวบนที่ดินทั้งหมด	36 (45.0)	44 (55.0)	48 (60.0)	32 (40.0)	12 (15.0)
11. การปลูกป่า 5 ระดับ (หลายชั้น) ช่วยทำให้เรามี พอกอยู่ พอกิน พอใช้และยังได้ระบบนิเวศที่ดี	79 (98.8)	1 (1.2)	80 (100.0)	0 (0)	1 (1.25)
12. หญ้าแฝกเป็นพืชที่ป้องกันการพังทลายของดิน และกักเก็บความชุ่มชื้นไว้	79 (98.8)	1 (1.2)	80 (100.0)	0 (0)	1 (1.25)
13. ปัญหาโลกร้อนสาเหตุหนึ่งเกิดจากการทำ เกษตรที่ใช้สารพิษทำลายดิน	61 (76.2)	19 (23.8)	74 (92.5)	6 (7.5)	13 (16.3)
14. เศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งพาตนเองทุกอย่าง ทำกินเอง ใช้เอง	43 (53.8)	37 (46.2)	48 (60.0)	32 (40.0)	5 (6.25)
15. นายแดงมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ขายข้าว ได้เงินมาก็ไปซื้อข้าวของที่ต้องการ	50 (62.5)	30 (37.5)	53 (66.2)	27 (33.8)	3 (3.7)
16. วิถีชีวิตที่พอกอยู่ พอกิน พอใช้ในเบื้องต้นแล้วจึง ทำบุญ ทำทาน แบ่งปัน	43 (53.8)	37 (46.2)	80 (100.0)	0 (0)	37 (46.2)

ตารางที่ 4-45 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม	ก่อนเข้าอบรม		หลังเข้าอบรม		(B-A)
	A		B		
	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด	D
รวม	936	330	1,096	184	181
	(73.1)	(25.8)	(85.6)	(14.4)	(12.5)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติ t ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติ t ได้ค่าสถิติ $t = 4.55$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.753 และค่าวิกฤต t ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.602 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ เพลินมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยพบว่า ก่อนการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีคะแนนจากการทดสอบรวมคิดเป็นร้อยละ 73.1 ซึ่งหลังการฝึกอบรมแล้วผู้เข้าอบรมมีคะแนนจากการทดสอบรวม คิดเป็นร้อยละ 85.6 และผลต่างของคะแนนรวมที่ได้หลังการอบรมหักจากคะแนนรวมที่ได้ก่อนการอบรม คิดเป็นร้อยละ 12.5

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4-43 – 4-45 เมื่อนำข้อมูลจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง มาเปรียบเทียบกันหลังจากฝึกอบรมแล้ว พบว่า ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเื้องตอบคำถามผิดพลาดจากร้อยละ 23.16 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2.08 ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรดตอบคำถามผิดพลาดจากร้อยละ 34.3 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 12.2 และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ เพลินตอบคำถามผิดพลาดจากร้อยละ 25.8 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 14.4 จึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”

เพิ่มมากขึ้นจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ซึ่งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องบรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมได้มากที่สุดจึงเป็นที่น่าสนใจว่ามีกระบวนการฝึกอบรมที่แตกต่างไปจากศูนย์อื่น ๆ อย่างไร และจากผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าอบรม หลังจากผ่านการอบรมแล้ว พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมธรรมชาติ ได้แก่ การใส่ปุ๋ยเคมี เป็นการเพิ่มธาตุอาหารที่จำเป็นให้พืชเติบโตได้ดี เกษตรกรควรใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกไม้โตเร็วเพียงชนิดเดียวดีกว่า การใช้ขี้เถ้าแอมลงและสารกำจัดวัชพืช ค่าถามเหล่านี้ยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเป็นส่วนมาก และด้านเศรษฐกิจพอเพียงก็ยังมีบางข้อที่ยังไม่ชัดเจน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปพิจารณาเนื้อหาของหลักสูตรให้มีความชัดเจนถูกต้อง และเข้าใจตรงกันทั้ง 3 ศูนย์ฝึกอบรม

สรุปได้ว่า สมมติฐานข้อที่ 2 กระบวนการฝึกอบรมนี้บรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิด ของผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเดียวกัน โดยมีผลรวมของคะแนนหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ก่อนการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร “การพัฒนาเกษตรกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น กระบวนการฝึกอบรมนี้บรรลุผลสำเร็จในการปรับเปลี่ยนแนวคิดของผู้เข้าอบรมในหลักสูตรเดียวกัน โดยมีผลรวมของคะแนนหลังการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ศึกษาวิจัยจากศูนย์ฝึกอบรม ทั้ง 3 แห่ง

สรุปผลจากตารางที่ 4-26 – 4-45 ทำให้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 3 ได้ว่ากระบวนการฝึกอบรมนี้ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ซึ่งความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมที่ได้นำไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ แยกเป็นหัวข้อหลักได้ 4 ข้อ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านกิจกรรมธรรมชาติ เกษตรกรรมทางเลือก
3. ความรู้ทางเทคนิค/วิธีการในภาคปฏิบัติฐานเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่
 - 3.1 ฐานคนเลี้ยงแม่ธรณี เทคนิคการทำปุ๋ยชีวภาพชนิดแห้ง และเอนไซม์สมุนไพรไล่แมลง
 - 3.2 ฐานคนมีน้ำยา ฝึกการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน สบู่ ยาสระผม น้ำยาล้างจาน
 - 3.3 ฐานคนมีไฟ การใช้พลังงานทดแทน ไบโอดีเซล ไบโอดีเซล

- 3.4 ฐานคนเอาถ่าน การเผาถ่านคุณภาพสูงและการเก็บน้ำส้มควันไม้
- 3.5 ฐานคนรักขนน้ำ การจัดการน้ำ การบำบัดน้ำด้วยวิธีทางธรรมชาติ
- 3.6 ฐานคนรักขี้ป่า การปลูกป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง การปลูกป่า 5 ระดับ
- 3.7 ฐานคนรักสุขภาพ สมุนไพรกับการดูแลสุขภาพ
- 3.8 ฐานคนรักทุ่ง การทำนาข้าวไร่สารพิษ
- 3.9 ฐานคนติดดิน การสร้างบ้านด้วยดิน

ซึ่งฐานเรียนรู้เหล่านี้อาจไม่ได้อยู่ในหลักสูตรของทุกศูนย์ทั้งหมดขึ้นอยู่กับสภาพภูมิสังคมและกลุ่มผู้รับการฝึกอบรมของแต่ละศูนย์ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ จุดเน้นที่สำคัญคือ ฐานเรียนรู้ที่เลือกทำกิจกรรมนั้นต้องสามารถครอบคลุมเนื้อหาในหลักสูตรได้ เช่น แนวคิดการพึ่งพาตนเองสร้างความยั่งยืนให้ชีวิตได้ด้วยการมีพออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเย็นเป็นพื้นฐานก่อน จึงใช้การฝึกอบรมฐานฐานคนเลี้ยงแม่ธรณี ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนรักขี้ป่า ฐานคนเอาถ่านและฐานคนมีไฟ ใช้กิจกรรมอย่างน้อย 5 ฐานในการฝึกอบรมภาคปฏิบัติหรือสามารถเพิ่มเติมฐานเรียนรู้อื่น ๆ ที่สนใจได้

4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านยุทธศาสตร์/บริหารจัดการ การจัดการดิน น้ำ ป่า การจัดการตนเอง ชุมชน สังคม

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ นำความรู้ที่ได้รับกลับไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 88.89 ในระยะเริ่มแรกหลังจากกลับจากการฝึกอบรมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำอาชีพเกษตรกรรมโดยลด ละ เลิก การใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงแล้วหันมานำความรู้จากการฝึกอบรมไปทดลองใช้กับพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง เช่น การใช้ฟางหรือเศษหญ้าห่มดิน การทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองโดยไม่ต้องซื้อจากท้องตลาด ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ การนำสมุนไพรมาหมักใช้แทนยาฆ่าแมลงช่วยให้ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและรักษาสภาพแวดล้อม การปลูกป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง ฯลฯ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ลดรายจ่ายในบ้านได้ คือ การทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ชักผ้า น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เป็นต้น หรือการเพาะถั่วงอกกินเองในครัวเรือน บางท่านก็สามารถมีอาชีพเสริมจากการเผาถ่านและจำหน่ายน้ำส้มควันไม้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการฝึกอบรมยังสามารถรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มทำผลิตภัณฑ์ของใช้ กลุ่มเยาวชนรักบ้านเกิด กลุ่มธนาคารต้นไม้ เป็นต้น ช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินให้ลดน้อยลงได้ สร้างอาชีพเสริมสร้างงานในชุมชนก่อให้เกิดความสามัคคีกันรักใคร่ ช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจกันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลการติดตามผลหลังการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบว่าผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยจำแนกเป็นศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีการนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยภาพรวมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง

ทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ได้แก่ ผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติได้ไม่แตกต่างกัน จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ได้โดยใช้แบบสอบถามชุดที่ 3 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามวิถีชีวิตหลังการฝึกอบรม วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ ได้แสดงข้อมูลวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ดังตารางที่ 4-46 – 4-48

1. ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี

จากแบบสอบถามชุดที่ 3 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตหลังการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบว่าผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันหรือไม่เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยประเมินผลจากพฤติกรรมการนำกลับไปปฏิบัติจริงในพื้นที่

ตารางที่ 4-46 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วิถีชีวิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม		ระดับพฤติกรรม			รวม
		ทำประจำ	ทำบางครั้ง	ไม่เคยทำ	
วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง	ก่อน	68	101	65	234
	ฝึกอบรม	(29.06)	(43.16)	(27.78)	(50.00)
พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่วมเย็น	หลัง	134	81	19	234
รู้จักทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา	ฝึกอบรม	(57.26)	(34.62)	(8.12)	(50.00)
รวม		202	182	84	468
		(43.16)	(38.89)	(17.95)	(100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 48.9526$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 43.16 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 57.26 รองลงมา คือ ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 34.62 และจากพฤติกรรมที่ไม่เคยทำเหลือเพียงร้อยละ 8.12 ตามลำดับ

2. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด จ.จันทบุรี

ตารางที่ 4-47 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วิถีชีวิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม		ระดับพฤติกรรม			รวม
		เป็นประจำ	ทำบางครั้ง	ไม่เคยทำ	
วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง	ก่อน	55	106	112	273
	ฝึกอบรม	(20.15)	(38.83)	(41.03)	(50.00)
พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่วมเย็น	หลัง	146	101	26	273
	ฝึกอบรม	(53.48)	(37.00)	(9.52)	(50.00)
รวม		201	207	138	546
		(36.81)	(37.91)	(25.27)	(100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 94.9140$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีพฤติกรรมที่ไม่เคยทำ คิดเป็นร้อยละ 41.03 รองลงมา คือ ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.83 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีพฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 53.48 รองลงมา คือ ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 37.00 และจากพฤติกรรมที่ไม่เคยทำ เหลือเพียงร้อยละ 9.52 ตามลำดับ

3. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน จ.ชุมพร

ตารางที่ 4-48 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วิถีชีวิตของผู้เข้ารับการฝึกอบรม		ระดับพฤติกรรม			รวม
		ทำประจำ	ทำบางครั้ง	ไม่เคยทำ	
วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อน	215	244	87	546
การพึ่งตนเอง	ฝึกอบรม	(39.38)	(44.69)	(15.93)	(50.00)
พออยู่พอกิน พอใช้ พอร่วมเย็น	หลัง	322	196	28	546
รู้จักทำบุญ ทำทาน เก็บรักษา	ฝึกอบรม	(58.97)	(35.90)	(5.13)	(50.00)
รวม		537	440	115	1,092
		(49.18)	(40.29)	(10.53)	(100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ก่อนและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 56.8262$ ซึ่งมีค่า

มากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 5.99 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.21 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีพฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 44.69 รองลงมา คือ ทำเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 39.38 หลังฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีพฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 58.97 รองลงมา คือ ทำเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.90 และจากพฤติกรรมที่ไม่เคยทำ เหลือเพียงร้อยละ 5.13 ตามลำดับ

สรุปผลจากตารางที่ 4-46 – 4-48 พบว่า วิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมก่อนการฝึกอบรมคือ ทำเป็นบางครั้งและไม่เคยทำ เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในระดับที่ดีขึ้นคือ ทำเป็นประจำและทำเป็นบางครั้ง ซึ่งระดับการพัฒนาพฤติกรรมของทั้ง 3 ศูนย์มีความใกล้เคียงกัน

ทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม การพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติได้ไม่แตกต่างกัน จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง พบว่า ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจและวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ก่อนฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจและวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ และหลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจและวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ดังนั้น ผู้เข้าอบรมได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้จากหลักสูตรไปปฏิบัติได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง

จากคำถามการวิจัยข้อ 4 ได้แก่ ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไรบ้าง มากน้อยเพียงใด และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ทั้ง 3 แห่ง มีความแตกต่างกันหรือไม่ และสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่นำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น ไม่แตกต่างกัน จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง จากคำถามการวิจัยข้อ 4 และสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 หากคำตอบได้ใช้แบบสอบถามชุดที่ 3 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าทางสถิติไค-สแควร์ได้แสดงข้อมูลระดับคุณภาพชีวิต

หลังการฝึกอบรมในด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 4-49 – 4-53

ตารางที่ 4-49 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรมด้านจิตใจของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

คุณภาพชีวิต ทางด้านจิตใจ	ระดับคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเื้อง	78 (72.22)	30 (27.78)	0 (0)	108 (22.22)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	92 (73.02)	34 (26.98)	0 (0)	126 (25.93)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน	167 (66.27)	83 (32.94)	2 (0.79)	252 (51.85)
รวม	337 (69.34)	147 (30.25)	2 (0.41)	486 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค- สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 3.8385$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.22 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.02 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 66.27 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-50 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรมด้านจิตใจของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

คุณภาพชีวิต ทางด้านร่างกาย	ระดับคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	78 (72.22)	30 (27.78)	0 (0)	108 (22.22)
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด	71 (56.35)	50 (39.68)	5 (3.97)	126 (25.93)
ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีน	142 (56.35)	99 (39.29)	11 (4.37)	252 (51.85)
รวม	291 (59.88)	179 (36.83)	16 (3.29)	486 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 11.2400$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และมีค่าน้อยกว่า ค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.22 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 56.35 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลีนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 56.35 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-51 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

คุณภาพชีวิต ทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเือง	64 (59.26)	40 (37.04)	4 (3.70)	108 (22.22)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	60 (47.62)	57 (45.24)	9 (7.14)	126 (25.93)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน	134 (53.17)	97 (38.49)	21 (8.33)	252 (51.85)
รวม	258 (53.09)	194 (39.92)	34 (7.0)	486 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกัน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 4.8017$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และ ค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเืองส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 59.26 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.62 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-52 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลคุณภาพชีวิตหลัง
การฝึกอบรมด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

คุณภาพชีวิต ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	ระดับคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	62 (57.41)	45 (41.67)	1 (0.93)	108 (22.22)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	82 (65.08)	39 (30.95)	5 (3.11)	126 (25.93)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน	164 (65.08)	82 (32.54)	6 (2.38)	252 (51.85)
รวม	308 (63.37)	166 (34.16)	12 (2.47)	486 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน
ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 5.3316$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และ ค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.41 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.08 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.08 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-53 แสดงค่าความถี่ และร้อยละ เปรียบเทียบการประเมินผลคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

คุณภาพชีวิต โดยภาพรวมหลังการฝึกอบรม	ระดับคุณภาพชีวิตหลังการฝึกอบรม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง	282 (65.28)	145 (33.56)	5 (1.16)	432 (23.29)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด	305 (60.64)	179 (35.59)	19 (3.78)	503 (27.12)
ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน	607 (65.98)	273 (29.67)	40 (4.35)	920 (49.60)
รวม	1,194 (64.37)	597 (32.18)	64 (3.45)	1,855 (100.00)

จากตารางข้างต้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตัวสถิติไค-สแควร์ ทดสอบสมมติฐาน คือ

H_0 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

H_1 : หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน
ผลจากการทดสอบสมมติฐานด้วยตัวสถิติไค-สแควร์ ได้ค่าสถิติ $\chi^2 = 14.2678$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 และ ค่าวิกฤต χ^2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 13.28 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก(H_0)อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

สรุปได้ว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.28 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 60.64 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.98 ตามลำดับ

สรุปผลจากตารางที่ 4-49 – 4-53 ทำให้ตอบคำถามวิจัยข้อที่ 4 ได้ว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วเปรียบเทียบกับระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ทั้ง 3 แห่ง

หลังผ่านการฝึกอบรมสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ดังนี้ ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เข้าอบรมมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และโดยภาพรวมหลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ได้แก่ ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง การฝึกอบรมทำให้เข้าใจตนเองและมีเป้าหมายในชีวิตยิ่งขึ้น ได้รู้จักฟังตนเองเป็นหลักและ หลีกเลี่ยงการคิดฟุ้งหาผู้อื่นอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมและมีปัญญา มี จิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีพฤติกรรมทำให้เห็นใจเพื่อนมนุษย์ ขยันหมั่นเพียรและมีความ รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาและนำหลักคำสอนของ พระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน สรุปผลการวิจัย พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรม มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้า อบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจในระดับมาก คิด เป็นร้อยละ 72.22 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้าน จิตใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 73.02 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 66.27

2. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ได้แก่ ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปัจจัยพื้นฐานด้าน สุขภาพ ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การฝึกอบรมมีส่วนทำให้หันมาใส่ใจสุขภาพตนเองด้วย การบริโภคอาหารที่สะอาดปราศจากสารเคมีและเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย ดูแลรักษาสุขภาพตนเองให้แข็งแรง เรียนรู้ถึงวิธีการดูแลสุขภาพตนเองด้วยพืชสมุนไพรและ ภูมิปัญญาไท จดเว้นการใช้สารเคมีในชีวิตประจำวันลงหันมาใช้พืชสมุนไพรธรรมชาติที่ไม่เกิดผล เสียต่อสุขภาพ ทำให้สามารถสร้างเสริมปัจจัยสี่ มีพออยู่ พอกิน พอใช้ในเบื้องต้นได้ เช่น สร้าง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอยพลังงานและยาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรู้จักฟังตนเอง สรุป ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการ ประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 72.22 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มี คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 56.35 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กสิกรรม ธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 56.35 ตามลำดับ

3. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สร้างนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิตของท่านด้วย

การประหยัด อดออม สะสมไว้ใช้ยามจำเป็น ลดรายจ่ายในการดำรงชีวิต ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ลดลง มีส่วนทำให้ท่านเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้จ่ายซื้อหาสิ่งต่างๆอย่างเหมาะสมกับฐานะพอประมาณ ช่วยให้มิให้มีภูมิคุ้มกันตัวเองยามภาวะวิกฤติ เสริมสร้างและพัฒนาอาชีพตนเองและพัฒนาชุมชนช่วยส่งเสริมอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ได้ฝึกจัดการตนเอง การรวมกลุ่มหรือการตั้งสหกรณ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน สรุปผลการวิจัย พบว่าคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 59.26 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.62 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.17

4. คุณภาพชีวิตด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ช่วยให้ตระหนักถึงคุณค่าของ

ทรัพยากรธรรมชาติช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติที่ดีให้กลับคืนมา ร่วมมือกับชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นให้ดำรงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อทุกคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด รักษาวัฒนธรรมไทย ปรับเปลี่ยนความคิดและค่านิยมตะวันตกหันมาungศึกษาความรู้ส่งเสริมค่านิยมที่ดีงามของไทย ทำให้รู้เท่าทันโลกเข้าใจวิถีธรรมชาติของการดำรงชีวิต สรุปผลการวิจัย พบว่าคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 57.41 ผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรด ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.08 และผู้เข้าอบรมจากศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลินส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.08

สรุปผลการวิจัย จากสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่นำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น ไม่แตกต่างกัน จากการเข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง พบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่นำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น สรุปได้ว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมที่นำความรู้จากหลักสูตรไปใช้แล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลของกระบวนการฝึกอบรม และแนวทางการปรับปรุงการฝึกอบรม ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการฝึกอบรม และการวิเคราะห์กระบวนการจัดฝึกอบรม ในหลักสูตร “การพัฒนาคุณธรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แยกตามรายด้าน และโดยภาพรวม

จากคำถามการวิจัยข้อ 5 หลักสูตรที่เหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ จากคำถามการวิจัยข้อ 5 ตอบคำถามได้โดยการวิเคราะห์จากกระบวนการฝึกอบรมและใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 และ ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามอธิบายความแบบสถิติเชิงพรรณนา และจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์ สอบถามข้อคิดเห็นจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรผู้รับผิดชอบการฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรมในหลักสูตร “การพัฒนาคุณธรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรมและแนวทางการปรับปรุงการฝึกอบรม

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. กระบวนการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้ควรได้รับการปรับปรุงในเรื่องใด

1.1 วัสดุอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติในฐานเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ เน้นให้มีการฝึกปฏิบัติได้ถ้วนถึง เนื่องจากผู้อบรมมีจำนวนมาก

1.2 ระยะเวลาในการอบรม ในช่วงแรกผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางรายมีความเห็นว่างานระยะเวลาในการอบรม 5 วันนานเกินไป แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่กระบวนการอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ร่วมทำกิจกรรมหลากหลาย ในวันที่ 2 – 3 ของการอบรมก็ทำให้เกิดความสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายอยากอยู่ร่วมอบรมตลอดหลักสูตร จนกระทั่งอยากอยู่เรียนรู้ต่อ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีระยะเวลาในการอบรมมากกว่านี้ คือมากกว่า 5 วัน 4 คืนเพื่อให้ได้เรียนรู้เนื้อหาหลักในรายละเอียดมากกว่านี้

1.3 มีเวลาช่วงพักผ่อนน้อย เนื่องจากปีดอบรมในแต่ละวันประมาณเวลา 22.00 น. ผู้เข้าอบรมบางท่านนอนหัวค่ำ บางท่านนอนดึกเนื่องจากไม่คุ้นเคยกับสถานที่ ทำให้ปรับตัวไม่ได้ อีกทั้งยังตื่นนอนเช้าเวลา 04.30 น. จึงมีอาการอ่อนเพลีย ง่วงนอน และหลับในห้องเรียน

1.4 ควรให้วิทยากรที่เลี้ยงมีบทบาทหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการร่วมกิจกรรม แนะนำให้คำปรึกษาข้อสงสัยต่าง ๆ และช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าอบรมขณะทำกิจกรรมให้มากขึ้น

2. แนวทางการปรับปรุงกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น

2.1 พัฒนาปรับปรุงฐานเรียนรู้และอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติให้สามารถรองรับผู้เข้าอบรมได้เพียงพอ

2.2 จัดอบรมให้มีการฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องที่ผู้เข้าอบรมสนใจและสามารถนำไปใช้ได้

2.3 จัดสรรเวลาให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในวันต่อไปได้อย่างเต็มที่

2.4 กรอกระวังผู้เข้าอบรม บอกความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าอบรมก่อนเข้ารับการอบรมเพื่อให้สามารถปรับกระบวนการให้มีความเหมาะสม

ข้อคิดเห็นจากวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม

1. ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรม

1.1 ไม่สามารถทราบข้อมูลประวัติของกลุ่มเป้าหมายได้ เนื่องจากไม่ได้มีการคัดเลือก

1.2 ผู้เข้าอบรมมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันมากในด้านอายุ บางรายอายุมากเกินกว่าที่จะร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ หรือมีอาการเจ็บป่วยทำให้เป็นอุปสรรคต่อการฝึกอบรม

1.3 กลุ่มผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ไม่สามารถนำเนื้อหาวิชาที่เรียนรู้ไปใช้ได้ทั้งหมด เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน และมีอาชีพรับจ้าง ทำงานโรงงาน

1.4 ผู้เข้าอบรมบางส่วนไม่ได้มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเนื่องจากถูกบังคับมาตามโครงการพักชำระหนี้ทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการฝึกอบรมหรือมีการหนีกลับ

2. แนวทางสู่การปรับปรุงกระบวนการฝึกอบรมเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นได้

2.1 พัฒนาหลักสูตรปรับเปลี่ยนให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.2 ศึกษาข้อมูลผู้เข้าอบรมจากผู้นำเกษตรกรมาเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2.3 อบรมวิทยากรผู้ถ่ายทอดให้สามารถสื่อสารได้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย นำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง

2.4 มีการติดตามหลังการฝึกอบรมเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือให้สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์และเป็นการกำลังใจ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์กระบวนการจัดฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์ ในหลักสูตร “การพัฒนาหลักสูตรสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” แบ่งเป็นปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. ปัจจัยด้านหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เข้ารับการอบรมในเรื่องของทฤษฎีแล้วนำสู่การปฏิบัติ และกระบวนการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกอบรมจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือในส่วนของการทฤษฎีที่ให้ความรู้ ส่วนที่ 2 คือเรื่องของการปฏิบัติ และส่วนที่ 3 คือการสรุปบทเรียน หลักสูตรของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติทั้ง 3 ศูนย์ จะเห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่ายากให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการจัดอบรมในระยะยาวแบบหยั่งราก ฟังลึกให้กับคนที่สนใจจริง ๆ คือควรเพิ่มระยะเวลามากขึ้น เช่น วันหนึ่งศึกษาเรื่องอะไรก็เน้นเรื่องนั้นไปเลยใน 1 วัน ผู้อบรมจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคปฏิบัติได้อย่างเต็มที่และสำหรับการลงรายละเอียด นอกจากได้ความรู้เนื้อหาภาคทฤษฎีแล้ว การอบรมในหลักสูตรนี้ควรมีการขยายวันออกไป เพราะวัตถุประสงค์ของคนเข้าอบรมมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เลือกลงฐานไปฝึกปฏิบัติในเรื่องที่สนใจมากกว่านี้ ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ลงทำ ลงปฏิบัติกันได้อย่างทั่วถึง เพราะบางคนที่ฟังวิทยากรในแต่ละฐานก็ยังไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร เพราะคนเยอะต้องแย่งกันทำ แย่งกันฝึก บางคนก็ไม่ได้ทำ มองดูอย่างเดียว

2. ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ การได้รับประโยชน์จากเนื้อหาวิชาที่อบรม สอนเน้นในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเนื้อหาที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ได้จริงเป็นรูปธรรม และคิดว่าเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการอบรมมีประโยชน์กับตัวเองเป็นอย่างมาก เช่น การพึ่งตนเอง การลดต้นทุนการผลิต และการลดค่าใช้จ่าย ด้วยการทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำน้ำส้มควันไม้ และการทำน้ำยาเอนกประสงค์ ความต้องการของผู้เข้าอบรมต่อเนื้อหาวิชาที่ได้รับ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาวิชาที่ได้รับตรงกับความต้องการของตัวเองเป็นอย่างมาก เช่น เรื่องการพัฒนาผู้นำสามารถนำไปใช้กับหน่วยงานของตนเองได้ เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจได้ และผู้เข้าอบรมบางส่วน เห็นว่า เนื้อหาวิชาที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของตัวเอง เพราะไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่ได้นำความรู้ไปใช้ทั้งหมด แต่ได้ความรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น และในส่วนเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรม พบว่า ผู้เข้า

อบรมส่วนใหญ่เห็นว่าเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรมมีน้อย อยากให้มีการแจกเอกสารการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างละเอียด เช่น เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และตามฐานต่าง ๆ ก็ไม่ได้แจกในช่วงทำกิจกรรม ต้องใช้การจดเอา อาจทำให้ไม่สามารถตั้งใจฟังได้ครบถ้วนเพราะต้องคอยจด และอาจจดผิดจดถูก แต่ผู้เข้าอบรมบางส่วน เห็นว่าเอกสารที่ใช้ประกอบการอบรมเหมาะสมดีแล้ว แจกเอกสารแนวคิดหลักในช่วงก่อนเข้าอบรมและแจกเอกสารรายละเอียดการฝึกปฏิบัติในแต่ละฐานในช่วงหลังจากอบรมเสร็จสิ้นแล้ว

3. ปัจจัยด้านวิทยากร

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นของวิทยากรด้านความรู้ ความสามารถของวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมากใช้เทคนิคในการบรรยายน่าสนใจ มีสื่อวิดีโอ เทคนิคของแต่ละวิทยากร ที่จะทำให้คนมาอบรมเกิดความสนุกสนาน มีการซักถามโต้ตอบ มีการเปิดเพลงปลุกเร้าอารมณ์ให้กระฉับกระเฉงตั้งแต่ตื่นนอน กินข้าว เรียกประชุม ใช้สื่อวิดีโอเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการจัดกระบวนการแต่ละช่วง ทำให้คนที่มาอบรมรู้สึกตื่นตัวตลอดเวลา เกิดความคึกคัก คล่องแคล่ว ครั้นเคร่ง และผู้เข้าอบรมได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการซักถามวิทยากรและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการอบรมเป็นอย่างดี

4. ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า การประสานงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดนำเกษตรกรมาเข้ารับการอบรมควรมีการวางแผนเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเนื่องจากบางท่านไม่ได้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนว่าต้องมาเข้ารับการฝึกอบรมในลักษณะนี้จึงไม่ได้เตรียมตัวมา บางท่านถูกบังคับมา บางท่านมาแทนกันหรือรับจ้างมาเข้าอบรมในช่วงของการจัดฝึกอบรมก็ดำเนินงานได้เรียบร้อยดี เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกอบรมให้การดูแลอย่างอบอุ่นเสมือนกับเป็นบ้านตนเอง ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้มีส่วนร่วมในการปรึกษาแนะนำซึ่งกันและกันและฝึกฝนตนเองที่จะเป็นผู้นำในโอกาสต่าง ๆ แต่เจ้าหน้าที่ศูนย์ซึ่งมีจำนวนน้อยยังไม่เพียงพอต่องานที่ต้องรับผิดชอบจึงอาจส่งผลให้การดำเนินงานมีส่วนที่ยังไม่ราบรื่นอยู่บ้างควรมีการเปิดรับอาสาสมัครและฝึกฝนเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นมา

5. ปัจจัยด้านสถานที่

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าสถานที่อบรมมีความเหมาะสมตามสภาพและงบประมาณ ด้านอาหารมีความเหมาะสมมาก ทานข้าวเสร็จจะต้องมาล้างจานเองถือเป็นการปฏิบัติที่ต้องพึ่งตนเอง ด้านที่พักส่วนใหญ่เห็นว่า ที่พักมีความเหมาะสม พออยู่ได้ไม่มีปัญหา แต่บางส่วนก็ว่า ที่พักไม่มี

ความเหมาะสมเนื่องจากต้องนอนรวมกัน ห้องพักยังไม่สะอาด เหม็นอับ ปลอกหมอนไม่สะอาด มียุง และแมลงรบกวนเวลานอน ด้านห้องน้ำผู้เข้าอบรมบางส่วน เห็นว่า ห้องน้ำไม่สะอาดควรมีจำนวนน้อยเกินไปไม่เพียงพอให้กับคนที่มาอบรม และน้ำใช้ไหลไม่สม่ำเสมอ

ข้อคิดเห็นจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม

1. ปัจจัยด้านหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมดี ใช้ระยะเวลาในแต่ละช่วงของการอบรมอย่างคุ้มค่า และเป็นหลักสูตรที่ฝึกหนัก ซึ่งเป็นจุดแข็งของเครือข่าย โดยภาพรวมแล้วทั้ง 3 ศูนย์ฝึกอบรมจัดการอบรมในหลักสูตรเดียวกันมีเนื้อหาวิชาไม่แตกต่างกัน แตกต่างกันที่กระบวนการฝึกอบรม เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรม วิทยากรที่แตกต่างกัน จากกลุ่มตัวอย่างที่นำหลักสูตรไปใช้ก็มีข้อแตกต่างกันเล็กน้อยตามความเหมาะสมของแต่ละศูนย์ฝึก เช่น ข้อแตกต่างในเรื่องเวลา ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบ่อเป็นศูนย์แม่แบบก่อตั้งเป็นแห่งแรก ใช้เวลา 13 ชั่วโมง/วัน ในการฝึกอบรมมีจุดเด่นที่นักวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงเป็นผู้ถ่ายทอด ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติโป่งแรดเป็นศูนย์ใหม่ใช้เวลา 14 ชั่วโมง/วัน ในการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีเวลาพัก ส่วนตัวน้อย ใช้เวลาทำกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ร่วมกันแต่ก็เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมสำหรับศูนย์ใหม่แล้ว และศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน ใช้เวลาอบรมเพียง 11 ชั่วโมง/วัน ใช้เวลาน้อยกว่าศูนย์อื่น มีเวลาให้ผู้อบรมได้พักผ่อนคลาย ซึ่งสอดคล้องกับบรรยากาศและสถานที่

2. ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม พบว่า เนื้อหายึดหลัก 4 พอ คือ พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น เป็นหลักที่ควรมีอยู่ในเนื้อหาวิชา ควบคู่กับการลงฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงคิด 4 พอ เช่น คนรักษ์ป่า คนรักษ์แม่ธรณี คนมีน้ำยา คนเอาถ่าน คนมีไฟ คนติดดิน คนรักษ์น้ำ คนรักษ์แม่โพสพ และคนรักษ์สุขภาพ เป็นต้น อาจเพิ่มเติมได้ตามความถนัดของแต่ละศูนย์ฝึกอบรม

เนื้อหาวิชายังไม่ลงลึกถึงรายละเอียดมาก ปัญหาอุปสรรค เนื่องจากมุ่งเน้นให้ผู้อบรมเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมเดิมสู่แนวคิดของการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและลงมือปฏิบัติจริงให้เป็นรูปธรรม แล้วจึงเข้าอบรมในหลักสูตรที่สนใจตามต่อไปเป็นลำดับ

3. ปัจจัยด้านวิทยากร

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม พบว่า วิทยากรหลักในแต่ละวิชามีหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถและ

ประสบการณ์มาก วิทยากรกระบวนการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเสมือนครูประจำชั้น มีหน้าที่กำกับ วินัย ระเบียบปฏิบัติต่างๆอย่างเคร่งครัดและเชื่อมโยงเนื้อหาในกระบวนการฝึกอบรมให้เกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และวิทยากรฐานปฏิบัติการมีหน้าที่นำฝึกปฏิบัติฐานเรียนรู้ต่างๆเพื่อ นำไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จำนวนวิทยากรฐานปฏิบัติการในแต่ละศูนย์มีไม่เท่ากันบาง ศูนย์มีมากพอ บางศูนย์มีน้อยทำให้จัดกระบวนการฝึกอบรมได้แตกต่างกัน เช่น วิทยากรฐาน ปฏิบัติการมีจำนวนมากก็สามารถทำให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้มาก สถานที่รองรับคนในฐานเรียนรู้ก็ จะไม่แออัดและได้ลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง ส่วนศูนย์ที่มีวิทยากรน้อยก็ต้องอาศัยสถานที่ที่รองรับ คนได้มากพอ วิทยากรควรมีความสามารถในการจัดการกลุ่ม ควบคุมดูแลกลุ่มใหญ่ได้ทั่วถึง ผู้เข้า อบรมอาจมีโอกาสดูฝึกปฏิบัติและซักถามได้น้อย แต่ก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มใหญ่ที่ หลากหลาย

4. ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม พบว่า เจ้าหน้าที่และวิทยากรกระบวนการที่มีทักษะและประสบการณ์น้อยยังไม่สามารถสรุปและเชื่อมโยง ประเด็นจากการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมไปสู่เนื้อหาและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมได้ จึงสมควรจัด ฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเสริมสร้างประสบการณ์ให้มาก ขึ้น

5. ปัจจัยด้านสถานที่

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากทีมวิทยากรและผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม พบว่า สถานที่ ฝึกอบรมจัดได้เหมาะสมและปรับปรุงได้เพื่อติดตามอัตราและความจำเป็น ไม่มุ่งเน้นให้ผู้เข้า อบรมมีความสะดวกสบายมากเกินไป มุ่งสอนให้ตั้งตนอยู่บนความลำบาก ใช้ชีวิตดิ้นรนบ้าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองบ้างจากสิ่งง่าย ๆ ในชีวิต

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์ ผู้วิจัย พบว่าเงื่อนไขก่อนที่เกษตรกรจะเข้ามารับการอบรม สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนการเข้ารับการอบรม

1. เหตุแห่งปัญหาความยากจน การเป็นหนี้

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ปัญหาหนี้สิน นับเป็นเงื่อนไขสำคัญของผู้เข้าอบรมที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบัน การทำเกษตรที่ต้องพึ่งพา อาศัยการกู้หนี้ยืมสินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรบางรายไม่มีที่ดิน ทำกินเป็นของตัวเองเป็นที่ดินเช่าหรือเป็นลูกจ้าง ต้องกู้เงินนอกระบบมาอุดหนุนในอัตราดอกเบี้ย สูง เมื่อเวลาผ่านไปนานวันเกษตรกรก็คืนไม่หลุด มีภาระหนี้สินอันเกิดจากวงจรชีวิตที่ไม่พออยู่

พอกิน พอใช้ สาเหตุหลักที่ทำให้ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนี้สินและยากจนนำมาซึ่งความทุกข์ยาก คือ ปัญหาเศรษฐกิจข้าวยากมากแพง ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรสูง ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า รวมไปถึงสภาพของดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์เสื่อมสภาพจากการใช้สารเคมีต่างๆส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ราคาตกต่ำ อีกทั้งภัยธรรมชาติน้ำท่วม ไฟไหม้ ปัญหาแย่งชิงน้ำ โรคระบาดทางพืช สัตว์ และคน เป็นต้น

2. ปัญหาที่เกิดจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว และการทำเกษตรเคมี

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวคือปลูกพืชเพียงชนิดเดียว หรือไม่กี่ชนิดบนที่ดินทำกิน ปลูกพืชตามกลไกทางการตลาด หวังเพียงให้ได้ผลผลิตที่สูง จึงเร่งเพิ่มผลผลิตโดยการใส่สารเคมี ทั้งปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้าโดยไม่คำนึงถึงสิ่งตามมา เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่เข้าไปสนับสนุนแนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว แจกกล้าไม้ต่างถิ่นเช่นยูคาลิปตัสให้ปลูก และส่งเสริมการใช้สารเคมีทางการเกษตร เกษตรกรที่มีความรู้ไม่มากนักก็หวังเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่พึ่งหรือเชื่อพ้อคำขายปุ๋ยเคมีในตลาด

ช่วงที่ 2 ระหว่างการอบรมจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มาด้วยความสมัครใจ โดยที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการอบรมทั้งหมดภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรที่พักชำระหนี้ของรัฐบาล แต่มีเกษตรกรบางรายถูกบังคับให้มาตามโครงการ บางรายส่งลูกหลาน พ่อแม่ที่อายุมากมาฝึกอบรมเนื่องจากกลัวว่าจะไม่ได้พักชำระหนี้ตามโครงการ เกษตรกรส่วนมากได้รับรู้ถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาแล้วแต่ก็ยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำอะไร เกษตรกรบางรายก็ได้น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใน

ชีวิตประจำวันแล้ว บางรายก็ไม่เชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้วิกฤติในชีวิตของเค้าได้

ในส่วนของการอบรมสามารถตกย้ำและชักจูงใจให้ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีอุดมการณ์ในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตร ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ากระบวนการฝึกอบรมนี้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ สามารถนำความรู้และหลักคิดหลักการปฏิบัติต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่ทำกินของตนเอง และในการดำเนินชีวิต พัฒนาอาชีพเดิมและสร้างเสริมอาชีพใหม่ เปลี่ยนแปลงปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกรักในผืนแผ่นดินถิ่นเกิด แตกต่างจากที่ได้เรียนรู้จากหน่วยงานอื่นๆที่มักสอนในห้องแอร์และอยู่แต่ในห้องเรียน คือ ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ผ่าน

ประสบการณ์ตรง ฝึกอบรมและถ่ายทอดประสบการณ์จากปราชญ์ชาวบ้านที่ลงมือทำจริงเกิดเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ ไม่ได้ท่องจากในตำรามอบอก และผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกลับไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนและหันมาทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี

ช่วงที่ 3 ภายหลังจากฝึกอบรมไปแล้วประมาณ 1 เดือน จากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 ศูนย์

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่นำความรู้ที่ได้รับกลับไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน 75 ท่าน จากกลุ่มตัวอย่างของศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้นจำนวน 81 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 88.89 ในระยะเริ่มแรกหลังจากกลับจากฝึกอบรมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำอาชีพเกษตรกรรมโดยลด ละ เลิก การใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงแล้วหันมานำความรู้จากการฝึกอบรมไปทดลองใช้กับพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง เช่น การใช้ฟางหรือเศษหญ้าห่มดิน การทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองโดยไม่ต้องซื้อจากท้องตลาดช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ การนำสมุนไพรมาใช้แทนยาฆ่าแมลงช่วยให้ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและรักษาสภาพแวดล้อม การปลูกป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง ฯลฯ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการนำไปใช้ แต่บางท่านไม่สามารถนำไปได้ในพื้นที่ได้เนื่องจากไม่ใช่ที่ดินของตนเองเป็นที่เช่า และเป็นลูกจ้างทำการเกษตร ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ลดรายจ่ายในบ้านได้ คือ การทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ซักผ้า น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เป็นต้น หรือการเพาะถั่วงอกกินเองในครัวเรือน บางท่านก็สามารถมีอาชีพเสริมจากการเผ่าถ่านและจำหน่ายน้ำส้มควันไม้

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการฝึกอบรมยังสามารถรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มทำผลิตภัณฑ์ของใช้ กลุ่มเยาวชนรักบ้านเกิด เป็นต้น ช่วยแก้ปัญหาด้านหนี้สินให้ลดน้อยลง สร้างอาชีพเสริมสร้างงานในชุมชนก่อให้เกิดความสามัคคีกันรักใคร่ ช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจกันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นไปตามลำดับ

จากผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อ ในข้อที่ 1 - 4 ทำให้นำผลการวิเคราะห์ไปออกแบบปรับปรุงพัฒนาเป็นหลักสูตรมีความเหมาะสมในการฝึกอบรมที่สามารถนำไปใช้ได้กับศูนย์ฝึกอบรมที่สนใจ เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อ 5 ผู้วิจัยจึงได้จัดทำตัวอย่างตารางการฝึกอบรมขึ้นเพื่อตรวจสอบพิจารณาสร้างหลักสูตรที่มีความเหมาะสม ให้ข้อคิดเห็นและประเมินความเหมาะสมโดยวิทยากรจากศูนย์ฝึกอบรมทั้ง 3 แห่ง ศูนย์ละ 2 ท่าน วิทยากรการเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ 5 ท่าน และจากผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัยนี้ 3 ท่าน โดยสรุปผลการประเมินและให้ข้อคิดเห็นได้ว่ามีความเหมาะสมในระดับดีมาก ร้อยละ 100 แสดงข้อมูลตัวอย่างของตารางการฝึกอบรมเปรียบเทียบ

กับตารางการฝึกอบรมเดิมของทั้ง 3 ศูนย์ฝึกอบรม ดังตารางที่ 54 - 56 (ดูที่ภาคผนวก ก) และ
ออกแบบตารางฝึกอบรมหลักสูตร "การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่ง
ปรับปรุงขึ้นจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังตารางที่ 57 (ดูที่ภาคผนวก ค)

สรุปได้ว่า หลักสูตรที่ได้ออกแบบขึ้นให้มีเหมาะสมกับกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี
ขึ้นได้ ควรมีลักษณะ ดังนี้

หลักสูตร “การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”

โดย เครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ (คกช.)

การดำเนินการฝึกอบรม

1. การลงทะเบียน

การลงทะเบียนนับเป็นกิจกรรมแรกของการฝึกอบรม เป็นก้าวแรกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
จะเข้ามาสัมผัสกับคณะวิทยากร ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะไม่ทราบรายละเอียดของการฝึกอบรม และ
สิ่งสำคัญคือยังไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในครั้งนี้ พฤติกรรมที่แสดงออกของ
วิทยากรที่มีต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเป็นเครื่องชี้วัดว่าจะเข้าอบรมหรือไม่เข้าอบรม

1.1 คณะผู้จัดการฝึกอบรมควรจัดเจ้าหน้าที่รับลงทะเบียนจำนวน 3 - 8 คนต่อจำนวน
ผู้เข้ารับการฝึกอบรม 50 – 100 คน คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่รับรายงานตัว ควรมีดังนี้

1.1.1 มีบุคลิกดี อารมณ์ดี แจ่มใสอยู่เสมอ มีไมตรีจิตกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.1.2 กล่าวเชิญชวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาลงทะเบียนด้วยถ้อยคำที่สุภาพ

1.1.3 มีความคล่องแคล่วว่องไวในการทำงาน

1.2 เอกสารประกอบการลงทะเบียน

1.2.1 แฟ้มลงทะเบียนพร้อมลงลายเซ็นชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2.2 แบบฟอร์มใบสมัครกรอกประวัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2.3 แฟ้มเอกสารสำหรับให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2.4 ป้ายชื่อตนเอง นำมาติดที่หน้าอกด้านขวามือ

2. การกล่าวต้อนรับ

เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการต่อจากการลงทะเบียนรายงานตัว ผู้กล่าวต้อนรับควรจะเป็น
ผู้อำนวยการฝึกอบรมหรือเจ้าของโครงการจัดฝึกอบรม ถ้ากล่าวต้อนรับควรเน้น “การเสียดสีของ
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มาร่วมการฝึกอบรม และให้ความมั่นใจว่าจะได้รับประโยชน์กลับไปพัฒนา
ตนเอง ครอบครัวและชุมชน วิทยากรทุกคนจะทำหน้าที่อย่างดีที่สุด”

3. การปฐมนิเทศ

ผู้ที่ทำให้การปฐมนิเทศควรรู้แจ้งวัตถุประสงค์ หลักสูตร และวิธีการของการฝึกอบรม ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานภายหลังจากรีเริ่มการฝึกอบรม การฝึกอบรม หลักสูตร “การพัฒนากระบวนการระบบเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการฝึกเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติไปใช้พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงปรับเปลี่ยนแนวคิดให้รู้จักพึ่งพาตนเอง

4. การแบ่งกลุ่ม

เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งหมายถึงการนำคนที่มีความหลากหลายในวัย ระดับการศึกษา ฐานะ ตำแหน่ง อาชีพ และนิสัยใจคอมาอยู่ร่วมกัน ทั้งร่วมกัน ร่วมนอน ร่วมทางความคิด การแสดงออกตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม

4.1 การแบ่งกลุ่ม วิสาหกิจกระบวนการไม่สามารถตรวจสอบรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรายชื่อไปจากเดิม กรณีนี้จะใช้วิธีแบ่งตามเพศ ระดับวัย ในจำนวนที่เท่า ๆ กันในแต่ละกลุ่ม วิสาหกิจต้องพิจารณาว่าผู้เข้าอบรมมีมากน้อยเพียงใด และสามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้กี่กลุ่ม กลุ่มละหนึ่ง ๆ ควรกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่ม ระหว่าง 10 – 15 คน แต่อย่างไรก็ตามการแบ่งกลุ่มนี้ออกเป็น 6 – 10 กลุ่มนั้น ต้องพิจารณาถึงความสมดุลของวิสาหกิจที่เลี้ยงด้วย สัญลักษณ์ที่กำหนดแทนแต่ละกลุ่มเป็นผ้าพันคอสี

4.2 การคัดเลือกผู้นำกลุ่ม จะเกิดขึ้นหลังจากแบ่งกลุ่มแล้ว คัดเลือกผู้นำกลุ่มคือ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน รองหัวหน้ากลุ่มคือตำแหน่งรองผู้ใหญ่บ้าน และตำแหน่งอื่นๆที่อาจมีขึ้นเพิ่มเติม เช่น เลขาหมู่บ้าน น้องเล็กของบ้าน เป็นต้น

4.2.1 ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้นำของกลุ่ม เป็นนักคิด มีความเฉลียวฉลาด กล้าแสดงออก และสามารถนำกลุ่มไปได้ตลอดโดยไม่มีอุปสรรคใด ๆ

4.2.2 รองผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มในทุกกรณี

4.2.3 เลขาหมู่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยจดบันทึก เขียนเรียบเรียงเนื้อหา ในช่วงของการทำกิจกรรมกลุ่ม

4.2.4 ตำแหน่งอื่นๆ เช่น น้องเล็กของบ้าน มีหน้าที่เปรียบเสมือนผู้ดูแลทุกข์สุขของคนในกลุ่ม การเจ็บป่วย หรือขาดอบรม

4.3 การนั่งประจำแถวและตำแหน่งที่นั่งของกลุ่ม หัวหน้ากลุ่มหรือผู้ใหญ่บ้าน จะต้องนั่งหัวแถวของกลุ่ม คนที่นั่งต่อไปคือสมาชิกหรือน้องเล็กของบ้าน สำหรับตำแหน่งรองผู้ใหญ่บ้านจะนั่งเป็นคนสุดท้ายของแถว

4.4 สมาชิกกลุ่มจะได้รับผ้าพันคอประจำสีของตนเอง โดยมีพิธีการมอบผ้าสีเพื่อสร้าง จุมนุ่มหมายร่วมกันในการมาเข้ารับการฝึกอบรม และตั้งจิตระลึกถึงความตั้งใจจริงของการมาใช้ ชีวิตอยู่ในศูนย์ฝึกอบรม จากนั้นแนะนำวิธีการผูกและการใช้ผ้าพันคอ

5. ระเบียบ ข้อปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม

5.1 ระเบียบปฏิบัติ

5.1.1 ยึดหลัก 3 ค. คือ คึกคัก ครื้นเครง คล่องแคล่ว

5.1.2 ตรงต่อเวลา ใช้สัญญาณ เพลง “คืนชีวิตให้แผ่นดิน” (เป็นเอกลักษณ์ของ เครื่องหมาย) ในการเรียกเข้าห้องประชุมหรือรวมกลุ่มกัน เปิดเพียง 1 รอบ ผู้ที่มาสายจะถูกทำโทษ

5.2 ข้อห้าม

5.2.1 ห้ามออกนอกบริเวณศูนย์ฝึกตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม

5.2.2 ห้ามดื่มสุราและของมึนเมาขณะเข้ารับการฝึกอบรม

5.2.3 ห้ามนำสารพิษหรือวัตถุอันตรายเข้ามาในศูนย์ฝึกโดยเด็ดขาด

5.2.4 ห้ามประพฤติสิ่งที่ไม่ควร เช่น หยอกล้อ ฐัฐสาว เล่นเจตนาให้เจ็บกาย

ก่อนการฝึก

5.2.6 ห้ามประพฤติผิดกฎหมาย เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ล่วงเกินประเวณี

5.3 ระบบกลุ่ม

5.3.1 เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฟังเสียงส่วนรวม

5.3.2 รู้ รัก สามัคคี ช่วยเหลือเพื่อน ออมชอม เห็นอกเห็นใจกัน

5.3.3 แลกเปลี่ยน แบ่งงาน ไม่เอาแต่ตัวคนเดียว คิดถึงกลุ่มเสมอ

5.4 สิ่งที่ต้องจัดเตรียม

5.4.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

5.4.2 เครื่องใช้ส่วนตัว เช่น แปรงสีฟัน สบู่ ยาสระผม ฯลฯ

5.4.3 เครื่องนุ่งห่มกันหนาว เพื่อป้องกันความหนาวเย็น

5.4.4 ชุดล้างล้างสำหรับแปลงฝึกปฏิบัติ

5.4.5 ยารักษาโรค (กรณีที่มีโรคประจำตัว)

6. กำหนดเวลากิจกรรมประจำวัน

มีตารางการฝึกอบรมชี้แจงเพื่อการนัดหมายที่ตรงเวลาและบอกกิจกรรมประจำวันตาม เวลา ดังนี้

04.30 น. เปิดเพลงปลุกเบา ๆ ตื่นนอน

05.00 น. ฝึกอบรม กิจกรรม “พัฒนาพลังกาย พลังสมาธิ พลังปัญญา”

(ออกกำลังกาย ลงแปลง หรือชมสื่อ)

- 08.00 น. เคารพธงชาติ กล่าวคำปฏิญาณ
รับประทานอาหารเช้า และกล่าวบทพิจารณาอาหาร
- 09.00 น. ฝึกอบรม ภาคบรรยาย
- 12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง
(อาจยกเว้นการกล่าวบทพิจารณาอาหารกรณีเวลาจำกัด)
- 13.00 น. ฝึกอบรม ภาคปฏิบัติ
- 18.00 น. เคารพธงชาติ กล่าวคำปฏิญาณ
รับประทานอาหารเย็น และกล่าวบทพิจารณาอาหาร
- 19.00 น. ฝึกอบรม ภาคกลางคืน สรุปกิจกรรม / ทบทวน / นำเสนอ
- 22.00 น. สวดมนต์ไหว้พระ เข้านอน

7. หน้าที่งานกลุ่ม

ผู้เข้าอบรมแบ่งเป็นกลุ่มสี่แล้วจัดเวรประจำวันรับหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในศูนย์ฝึกอบรม โดยแบ่งงานกันทำ ได้แก่ งานทำความสะอาดอาคารฝึกอบรมและบริเวณโดยรอบสถานที่ฝึกอบรม งานล้างห้องน้ำ งานจัดการครัว งานสวัสดิการ เป็นต้น ซึ่งอาจมีการหมุนเวียนเปลี่ยนเวรที่รับผิดชอบได้ตามกระบวนการของศูนย์ฝึกอบรม

กระบวนการของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติมีรูปแบบในการดำเนินงาน ดังนี้

1. เน้นการทำงานโดยยึดหลัก 3 ค. คือ คึกคัก ครื้นเครง คล่องแคล่ว เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นแนวทางหลักการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9
2. ใช้รหัสสปรบมือ 3-3-7 ขั้นตอนมีดังนี้ ผู้นำออกคำสั่งให้ใส่รหัสว่า “พร้อม” แล้วนับถอยหลัง 3 - 2 - 1 จากนั้นให้ผู้เข้าอบรมการปรบมือตามคำสั่ง 3 ครั้ง 3 ครั้ง 7 ครั้ง (เว้นจังหวะเล็กน้อย) แล้วชูมือขึ้นกล่าวตามผู้นำเสียงดังว่า “พร้อม” การใส่รหัสเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยสร้างสติ เตรียมความพร้อมและสร้างความอึดเข็ม สร้างพลังใจให้แก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม ผู้นำกลุ่มสามารถนำใส่รหัสได้บ่อยครั้งตามความเหมาะสม เช่น ใส่รหัส “พร้อม” ก่อนเริ่มการบรรยายหรือการฝึกปฏิบัติ การใส่รหัส “เยี่ยมจริง ๆ” เพื่อยกย่องชมเชยกัน การใส่รหัส “ขอบคุณ” เมื่อจบกิจกรรมเพื่อขอบคุณวิทยากร
3. ใช้ระบบหมู่สี่โดยอาศัยการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย
4. การนำเข้าสู่บทเรียน ใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเปิดประเด็นปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ก่อนนำเข้าสู่บทเรียนวิชาการและใช้สื่อสรุปประเด็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากสื่อเป็นเสมือนอาวุธ

นำไปใช้ปรับเปลี่ยนความคิดเดิม ๆ และเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมเกิดความตื่นตัวสนใจที่จะรับฟังได้ดีขึ้น

5. การให้ความรู้ทางวิชาการและฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วย

5.1 วิชาปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5.2 วิชาหลักกิจกรรมธรรมชาติ

5.2.1 การห่มดิน (อย่าปลูกเปลือกเปลือกดิน, หุคเผา)

5.2.2 การปรุงอาหารเลี้ยงดิน (เคล็ดลับการหมักปุ๋ยชีวภาพชนิดแห้งและชนิดน้ำ
อย่าเอาสารพิษไปใส่ลงดิน)

5.2.3 คาถาเลี้ยงดิน ได้แก่ เลี้ยงดินให้ดินเลี้ยงพืช (ภาษาไทย) Feed the soil
and let the soil feed the plant (ภาษาอังกฤษ) เจียมใจ ออຍใจ เจียมตะน้า (ภาษาเขมร) เลี้ยงทะ
อืดทะ เลี้ยงละชีว (ภาษาชอง) และ เลี้ยงแม่ธรณีให้แม่ธรณิเลี้ยงแม่โพสพ (ภาษาแม่)

5.2.4 เทคนิคการบริหารแมลงศัตรูพืช

5.2.5 การปลูกป่า 5 ระดับ (ป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่าง)

5.2.6 การปลูกแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

5.3 วิทยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ/การทำแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงสู่การปฏิบัติ

5.4 สถานการณ์วิกฤติแผ่นดินไทย ภัย 4 ด้าน ได้แก่ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด ข้าวยาก
หมากแพงความขัดแย้งทางสังคม

5.5 ฐานเรียนรู้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น ฐานคนเลี้ยงแม่ธรณี ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนเอากลาน
ฐานคนมีไฟ ฐานพอกิน พอใช้ การทำน้ำมันมะพร้าว การเพาะถั่วงอก เป็นต้น

5.6 ตัวอย่างของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการทำเศรษฐกิจพอเพียงและพื้นที่
ตัวอย่าง

5.7 ความรู้ในการประกอบอาชีพแต่ละท้องถิ่นสนใจมาเข้ารับการฝึกอบรม

6. การสร้างความผูกพันระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์โดยเน้นบทบาทของ
เจ้าหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม ร่วมกิน อยู่ และให้คำปรึกษา แนะนำอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง

7. การแสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม ให้มีการทำกิจกรรมกลุ่ม

7.1 กิจกรรมแบ่งกลุ่มสี่สร้างหมู่บ้านจำลอง (ลดอายุลดอัตรา เลือกผู้นำผู้ใหญ่บ้าน/
กำนัน ตั้งชื่อหมู่บ้าน ตั้งกฎระเบียบ กติกาการอยู่ร่วมกัน) พร้อมบรรยายสรุป

7.2 เวรประจำวันแบ่งงานแยกหน้าที่ตามกลุ่มสี่ เสียสละพัฒนาบริเวณสถานที่อบรม
ได้แก่ กวาดดูทำความสะอาดห้องเรียน ล้างห้องน้ำ กวาดใบไม้ รดน้ำต้นไม้ จัดโต๊ะเก้าอี้

7.3 นันทนาการโดยกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการแสดงออกมากกว่าการนำโดยวิทยากรเพียงอย่างเดียว

7.4 เคารพธงชาติ กล่าวคำปฏิญาณ, ร้องเพลงชาติ และกล่าวบทพิจารณาอาหาร

7.5 การใช้กระบวนการกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มมีผู้นำในการจัดการกลุ่มให้ผู้นำเป็นคณะกรรมการตรวจงานกันเอง ฝึกการเป็นผู้นำ การบริหารจัดการ ความเสียสละ สามัคคีในหมู่คณะ

7.6 การให้คะแนนหมู่สี่ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อเป็นการกระตุ้นปลุกเร้าผู้เข้ารับการอบรม แข่งขันกระทำความดียิ่งขึ้น และจะมอบรางวัลแก่กลุ่มที่มีคะแนนสูงสุด

8. พิธีการ

8.1 พิธีเปิด (เรียบง่าย หรือเป็นทางการ แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละศูนย์) เน้นเพื่อสร้างความประทับใจในการต้อนรับ บรรยายภาพความเป็นกันเอง โดยอาจมีพิธีกรรมทางศาสนา รวมอยู่ด้วย

8.2 พิธีการภาคกลางคืน การสรุป ทบทวนบทเรียนและนำเสนอหรือกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การแสดงละครแฝงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

8.3 พิธีปิด

8.3.1 วิทยากรขอมาผู้เข้ารับการอบรมหน้าเวที ใช้ดอกไม้รูปเทียนกราบขอมาแก้ตัวแทนผู้

8.3.2 อาวุโสหรือพิธีบายศรีสู่ขวัญ การกินอายุ ขส ตำแหน่งให้แก่ผู้เข้าอบรม

8.3.3 รับใบงาน (วุฒิบัตร) จากพระบรมฉายาลักษณ์องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการผ่าน

8.3.4 การอบรม

8.3.5 คำนวณรายงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน

8.3.6 รับฟังบทเพลงสร้างพลังใจ เพลง “เดินตามพ่อ”

8.3.7 พิธีปิดอบรมอย่างประทับใจ กล่าวคำอำลา

9. เอกลักษณ์ของศูนย์ฝึกอบรม : สื่อวีซีดี หนังสือ ผ้าพันคอ เสื้อมูลนิธิฯ สื่อ วีซีดี ในการอบรม เช่น

9.1 ขคม	27.51	นาที
9.2 ดินที่มีชีวิต	30.00	นาที
9.3 คนหวงแผ่นดิน (อจย. คุณวริศร อ.ปัญญา ลุงทองเหมาะ)	18.00	นาที
9.4 20 ปี เส้นทางสู่ “คืนชีวิตให้แผ่นดิน”	15.50	นาที
9.5 คืนชีวิตให้แผ่นดิน	15.59	นาที

9.6 9 คำพ่อสอน	02.01	นาที
9.10 ความล่มสลายของอาณาจักร	60.00	นาที
9.11 ชีวิตในดิน	30.24	นาที
9.12 เปิดปมสังคมไทย	19.21	นาที
9.13 พระเจ้าแผ่นดิน ตอน 1 เพราะรักของราษฎร	45.00	นาที
9.14 มิติที่ยังไม่สิ้นคนดี	22.53	นาที
9.15 ฤาแผ่นดินจะสิ้นคนดี	17.37	นาที
9.16 แผ่นดินไท ตอน แผ่นดินวิฤติ , ดุรงนิล , เกษตรเชิงเดี่ยว	45.00	นาที

เพลงที่ใช้ในการฝึกอบรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น

1. ถิ่นชีวิตให้แผ่นดิน (เรียกรวม)
2. แผ่นดินหัวใจ และเพลงของมูลนิธิกรรมธรรมชาติ (ช่วงพัก)
3. เดินตามพ่อ (ปิดอบรม)

จากรูปแบบและลักษณะของหลักสูตรที่ออกแบบขึ้นมานี้เป็นแนวทางการฝึกอบรมของเครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติที่ได้ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยในครั้งนี้โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 ศูนย์ ฝึกอบรมในการศึกษาความเหมือนและความแตกต่างกันในหลักสูตรเดียวกัน และได้้นำคำแนะนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกอบรมที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นมาพิจารณา ร่วมกับผลการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรต่อไป